

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิจัย เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1. ความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยแยกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ความเป็นมาของการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

ความเป็นมาของการเคลื่อนไหวเรียกร้องของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติข้อความพระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า แท้จริงแล้วแนวความคิดหรือความเป็นมาเกี่ยวกับความต้องการที่จะเสนอให้พระพุทธรูปศาสนามีความโดยนิตินัย หรือให้บัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นลำดับ คือ

- ครั้งแรก พ.ศ. 2537 จุดเริ่มต้นของการผลักดันให้มีการบัญญัติคำว่า “พระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2540 การเสนอให้บัญญัติคำว่า “พระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

- ครั้งที่ 3 การเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อให้จัดตั้ง “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” เมื่อ พ.ศ. 2545
- ครั้งที่ 4 การเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังนั้นการนำเสนอข้อเท็จจริงและวิเคราะห์ไปตามลำดับความเป็นมาของเหตุการณ์ คือ

1.1.1 ครั้งแรก พ.ศ. 2537 จุดเริ่มต้นของการผลักดันให้มีการบัญญัติคำว่า

“พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จุดเริ่มต้นหรือความเป็นมาก่อนที่จะมีการเรียกร้องให้รัฐจัดตั้ง

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีแนวคิดเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2537 เมื่อรัฐสภาสมัยนั้นได้ให้มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญร่างรัฐธรรมนูญขึ้น จำนวน 45 คน ในจำนวนนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.อุบลราชธานี ท่านหนึ่งคือ นายคูสิต โสภิตชา ซึ่งเป็นคณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมสภาผู้แทนราษฎรด้วย ได้เสนอแนวคิดที่จะให้บรรจุเรื่อง “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงได้หารือและเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการศาสนาฯ เมื่อคณะกรรมการศาสนาฯ เห็นชอบ จึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เสนอขอแปรญัตติแก้ไขมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 โดยให้เพิ่มคำว่า “ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในวรรคแรก ซึ่งมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการลิดรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อแตกต่างจากบุคคลอื่น”

ซึ่งถ้าหากการขอแปรญัตติในครั้งนั้นสำเร็จรัฐธรรมนูญฉบับต่อมามาตรา 27 ก็จะมีข้อความดังต่อไปนี้

“ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา.....ตามความเชื่อแตกต่างจากบุคคลอื่น”

เมื่อคณะกรรมการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของสภาผู้แทนราษฎร เห็นด้วยกับ ข้อเสนอของนายคุสิต โสภิตชา ในการเสนอขอแปรญัตติดังกล่าว ขึ้นต่อมา คณะกรรมการศาสนาฯ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์และแผนการในการรณรงค์และสนับสนุนเพื่อขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เพื่อบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยคณะกรรมการศาสนาฯ ได้จัดแบ่งงานและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ดังนี้ (ประยูร โพธิ์ไชยรัตน์ 2549: 56-61)

1. ฝ่ายปฏิบัติการในรัฐสภา

1.1 ให้นายคุสิต โสภิตชา กรรมการศาสนาฯ และกรรมการวิสามัญกร ร่างรัฐธรรมนูญ เป็นผู้เสนอแปรญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 โดยให้เพิ่มคำว่า “ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในวรรคแรก

1.2 ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นกรรมการศาสนาฯ อภิปรายและยกมือสนับสนุนในรัฐสภา (กรรมการฯ ชุดนี้มี 17 คน เป็น ส.ส ที่นับถือศาสนาอิสลาม 8 คน)

2. ฝ่ายสนับสนุน

ให้กรรมการศาสนาฯ ทำหนังสือ (ประธานกรรมการลงนาม) กราบทูล กราบเรียน และเรียนบุคคล ตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความสนับสนุน ดังต่อไปนี้

2.1 สมเด็จพระสังฆราช

2.2 ประธานรัฐสภา

2.3 ประธานวุฒิสภา

2.4 ประธานสภาผู้แทนราษฎร

2.5 หัวหน้าพรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง

2.6 สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2.7 พระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ เช่น กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้า

คณะภาค เจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ เป็นต้น

2.8 มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.9 พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ และยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย

2.10 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ทั่วประเทศ เช่น เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ มูลนิธิพุทธธรรม เป็นต้น เมื่อจัดทำแผนกลยุทธ์และแบ่งหน้าที่กันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

คณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมฯ จึงได้ติดต่อประสานขอความร่วมมือและความสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยการเชิญพระเถระ ผู้แทนสมาคม และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีข้อความว่า “ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ในวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 ณ อาคารรัฐสภา 2 เมื่อที่ประชุมเห็นด้วยแล้ว ในวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 คณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมฯ จึงได้ทำหนังสือชี้แจงและขอความสนับสนุนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 27 ไปยังบุคคล พรรคการเมือง และองค์กรต่าง ๆ โดยมีพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นองค์กรหลักและเป็นตัวกลางสำคัญที่มีบทบาทมากในการประสานกับพระผู้ใหญ่และพระสังฆาธิการในแต่ละจังหวัด ตลอดจนการณรงค์ให้ผู้เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวลงชื่อในบัญชีเพื่อแสดงความสนับสนุนสำหรับเสนอให้รัฐสภาและคณะกรรมการวิสามัญร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาประกอบ การพิจารณาตัดสิน ซึ่งมีจำนวนรายชื่อผู้สนับสนุนมากพอสมควร คือ พระภิกษุสามเณร จำนวน 30,000 รูป ประชาชน จำนวน 200,000 คน และองค์กรต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2,500 แห่ง นอกจากนี้พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ยังเป็นผู้เสนอให้เพิ่มเติมข้อความในรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งจากพระเถระผู้ใหญ่และจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยได้เสนอให้มีข้อความที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรมทางการเมือง อีก 5 ประเด็น คือ

1. การตรากฎหมายส่งเสริม และคุ้มครองศาสนาสามารถกระทำได้
2. รัฐพึงให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีความ

มั่นคงสถาพรตลอดไป

3. รัฐพึงสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศและความมั่นคงของชาติ

4. รัฐพึงส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างพุทธศาสนิกชนและศาสนาอื่น เพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมและประเทศชาติ

5. รัฐพึงส่งเสริมวัฒนธรรมและจริยธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์

รวมทั้งได้เสนอและเรียกร้องให้รัฐ “ทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในด้านการศึกษาและการเผยแผ่” อีก 6 ประการ คือ

1. การตราพระราชบัญญัติ (รับรอง) มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหามกุฏราชวิทยาลัย)
2. การตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก”
3. การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งการผลิต และการบรรจุครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ
4. การให้นิสิตนักศึกษาชาวพุทธทุกคนต้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาทุกชั้นปี
5. การรักษาจำนวนพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาทด้านการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมสายสามัญ โดยเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพ ให้มาตรฐานสูงเท่ากับโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน
6. การจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุ เอ.เอ็ม. และ เอฟ.เอ็ม เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทำไมคณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมฯ จึงให้ความสำคัญหรือดึงพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ มาช่วยในการสนับสนุนการเสนอแปรบัญญัติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทั้งนี้จะเนื่องมาจากเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีความเก่าแก่และเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีสำนักงานหรือสาขาถึง 101 แห่งทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานหรือตัวประสานหลักกับองค์กรทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ด้วย
2. ด้วยเหตุที่มีสาขาอยู่ทั่วประเทศ จึงเป็นช่องทางที่ง่ายต่อการกระจายข่าวสารและการขอความสนับสนุนจากพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในจังหวัดต่าง ๆ และเป็นการไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
3. คณะกรรมการพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ทั้งฝ่ายฆราวาสและพระสงฆ์ ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นที่รู้จักนับถือของสังคม ซึ่งในขณะนั้นนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ คือ ศาสตราจารย์ประภาส อวยชัย อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

หลังจากดำเนินการด้านการสนับสนุนเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการปฏิบัติการณ์ในสภา ซึ่งก็คือการเสนอแปรญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 โดยให้เพิ่มคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” และการอภิปรายสนับสนุน เป็นหน้าที่ของนายคฤสดี โสภิตชา แต่พอเมื่อนายคฤสดี เสนอขอแปรญัตติและอภิปรายสนับสนุนคณะกรรมการวิสามัญกร่างรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่กลับไม่เห็นด้วย แต่ที่ประชุมในครั้งนั้นก็ให้โอกาสในการเสนอขอแปรญัตติดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งในขั้นตอนสุดท้าย คือ ตอนพิจารณาทบทวนทั้งร่างก่อนที่จะนำเสนอรัฐสภา

โดยในการอภิปรายสนับสนุนการเสนอแปรญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ในขั้นพิจารณาทบทวนทั้งร่างนั้น ทางคณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมฯ ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งพระสงฆ์และฆราวาสเพื่อไปชี้แจงให้คณะกรรมการวิสามัญกร่างรัฐธรรมนูญทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อรับรองให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่พอถึงวันชี้แจงกรรมการวิสามัญกร่างรัฐธรรมนูญหลายท่านเห็นว่าทำให้พระสงฆ์ (พระเถระผู้ใหญ่) มาชี้แจงในสภาไม่น่าจะเป็นการเหมาะสม จึงไม่เห็นด้วยที่จะให้พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระพุทธศาสนาเข้ามาอภิปรายและชี้แจงในที่ประชุม ซึ่งนายคฤสดีได้อ้างเหตุผลต่อที่ประชุมว่า

“กระผมไม่ได้ทำผิดข้อบังคับการประชุม ในฐานะที่เป็นกรรมการคนหนึ่ง มีสิทธิ์ทำได้ อีกประการหนึ่ง เรื่องอื่น ๆ ก็ยังมีกรรมการอีกหลายท่านนำคนภายนอกเข้ามาชี้แจงในที่ประชุมได้ เช่น เรื่องหนังสือพิมพ์ เรื่องข้าราชการตำรวจ เป็นต้น เรื่องพระพุทธศาสนาก็น่าจะทำได้เหมือนกัน” (ประยูร โภธิไชยรัตน์ 2549: 59)

เมื่อนายคฤสดี โสภิตชา ยืนยันที่จะนำพระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญเรื่องพระพุทธศาสนาเข้ามาชี้แจงในที่ประชุมซึ่งมีกรรมการฯ เพียง 2 คนสนับสนุนให้เข้ามาชี้แจงได้ที่ประชุมกรรมการวิสามัญกร่างรัฐธรรมนูญก็เกิดบรรยากาศตึงเครียดมีการแสดงความคิดเห็นว่าไม่เหมาะสมต่าง ๆ นานา และมีกรรมการหลายคนเดินออกจากที่ประชุม ประธานคณะกรรมการฯ (นายประจวบ ไชยสาสน์) จึงใช้อำนาจสั่งปิดประชุม และการทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 27 ในขั้นกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญก็ไม่มีอีกเลย

แต่ทั้งนี้การเสนอขอแปรญัตติที่จะให้บัญญัติว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติก็ยังคงไว้อยู่ และสามารถชี้แจงและอภิปรายสนับสนุนได้อีกในขั้นการพิจารณาของรัฐสภาในวาระที่ 2 และ 3 ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของการพิจารณากฎหมาย ดังนั้นทางคณะกรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมฯ จึงเตรียมแผนและยุทธวิธีต่าง ๆ ในการรณรงค์ขอความสนับสนุนการเสนอขอแปรญัตติแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าว เช่น

1. ทำหนังสือและติดต่อบุคคลผู้ใหญ่ของแต่ละจังหวัดเพื่อให้ท่านติดต่อบุคคลที่มีความร่วมมือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดของท่านเพื่อให้ยกมือสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ในการประชุมพิจารณาของรัฐสภา

2. ทำหนังสือถึงหัวหน้าพรรคการเมืองทุกพรรคเพื่อขอการสนับสนุน
3. ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภา
4. ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังนายกรัฐมนตรีในฐานะประมุขฝ่ายบริหารประเทศ

บริหารประเทศ

5. ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาอย่างเป็นทางการทุกคน

6. นอกจากนี้ยังรณรงค์และขอความร่วมมือพุทธศาสนิกชนให้ช่วยแจ้งกับ ส.ส. หรือ ส.ว. ในพื้นที่ของตนให้ช่วยสนับสนุนในการขอแปรญัตติดังกล่าวด้วย

เมื่อถึงวันประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ นายคุสิต โสภิตชา ในฐานะผู้ขอแปรญัตติ (เจ้าของญัตติ) จึงได้อภิปรายชี้แจงเรื่องดังกล่าว เมื่ออภิปรายจบแล้ว ประธานรัฐสภาจึงให้ที่ประชุมลงมติว่า “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย” กับการขอแปรญัตติ ของนายคุสิต โสภิตชา ปรากฏว่ามีผู้ยกมือสนับสนุนไม่ถึง 20 คน จากจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด 630 คน นั่นก็คือสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ไม่เห็นชอบด้วยการขอแปรญัตติดังกล่าว ทั้งนี้ เหตุผลของการไม่เห็นด้วยของสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ มีหลัก ๆ อยู่ 5 ประการ คือ (ประยูร โพธิ์ไชยรัตน์ 2549: 60)

1. อาจทำให้เกิดการแตกแยกของคนในชาติ
2. อาจนำไปสู่หรือเกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างศาสนาต่าง ๆ ในประเทศ
3. เป็นการลดรอนสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา
4. เห็นว่าพระพุทธศาสนาแขวนไว้กับสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว

กล่าวคือ เมื่อพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของประเทศและทรงเป็น “พุทธมามกะ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 แล้ว ก็น่าจะอนุโลมได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติด้วย

5. เห็นว่าโดยพฤตินัยพระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาประจำชาติอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้

เป็นอันว่าการเสนอขอแปรญัตติให้เพิ่มเติมข้อความว่า “ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 มาตรา 27 หรือการเสนอให้มี

การกำหนดเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นองค์ระดับชาติโดยนิตินัยครั้งแรกไม่ประสบผลสำเร็จ ถึงแม้ นายคูสิต โสภิตชา และคณะกรรมการศาสนาฯ จะได้รับความสนับสนุนจากพระสงฆ์และองค์กร พุทธศาสนาจำนวนมากในการขอแปรญัตติดังกล่าวก็ตาม แต่การแปรญัตติครั้งนี้ก็ไม่ได้ได้รับความ เห็นชอบทั้งจากคณะกรรมการวิสามัญกร่างรัฐธรรมนูญ และรัฐสภา

ในการเรียกร้องผลักดัน “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ใน พ.ศ. 2537 ซึ่งบุคคลสำคัญที่เป็นผู้เคลื่อนไหวเสนอญัตติ คือ นายคูสิต โสภิตชา ซึ่งเป็น ผู้ดำเนินการยื่นข้อเสนอญัตติดังกล่าวให้ จึงนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดประเด็นเรื่องการ กำหนดให้ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่ง การผลักดันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในครั้งนี้กลุ่มพระสงฆ์ไม่ได้ออกมาชุมนุม เคลื่อนไหวเรียกร้องผลักดันเอง แต่เป็นฆราวาสที่เป็นผู้เคลื่อนไหวผลักดันให้กับกลุ่มพระสงฆ์ พุทธิกกรรม และบทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติในครั้งนี้จึงเป็นเพียงการสนับสนุนเท่านั้น ยังไม่มีการเดินขบวนหรือชุมนุมเรียกร้องจน ทำให้ประชาชนหรือสังคมวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ที่เสียหายต่อสถาบันสงฆ์

1.1.2 ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2540 การเสนอให้บัญญัติคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ถึงแม้การเสนอขอแปรญัตติให้เพิ่มเติมข้อความ “ให้พระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญของ นายคูสิต โสภิตชา เมื่อ พ.ศ. 2537 จะประสบความสำเร็จ ล้มเหลว แต่ความสนใจและความต้องการจะผลักดันให้รัฐธรรมนูญรับรองว่า “พระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติ” ยังคงมีอยู่ในกลุ่มของชาวพุทธและพระสงฆ์ส่วนหนึ่ง จนกระทั่งเมื่อ สถานการณ์ทางการเมืองเอื้ออำนวยจึงมีการเสนอเรื่องดังกล่าวอีกครั้ง

การเสนอให้บัญญัติคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ใน รัฐธรรมนูญครั้งที่ 2 นี้ เกิดขึ้นเมื่อสภามหาการเมืองไทยกำลังดำเนินการปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2540 โดยรัฐบาลจัดให้มีการเลือกสมาชิกสภากร่างรัฐธรรมนูญหรือ ส.ส.ร. ซึ่งมีตัวแทนแต่ละ จังหวัด และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองการปกครอง รวมทั้งนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ จำนวน 99 คน ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในขณะนี้เองทางพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งก็มีการ เคลื่อนไหวที่จะเสนอให้ ส.ส.ร. บัญญัติข้อความว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ใน รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้

การเคลื่อนไหวในช่วงแรกนั้นเริ่มจากการจัดประชุมสัมมนา เรื่อง “จิตสำนึกและหน้าที่ของชาวพุทธต่อพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติไทย” เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ณ หอประชุมใหญ่พุทธมณฑล จ.นครปฐม โดยมีเปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (เป็นสมาคมของกลุ่มฆราวาสผู้ที่เคยบวชและได้เป็นพระเปรียญธรรม ตั้งอยู่ที่วัดสามพระยาารวมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร) เป็นผู้ประสานงานหลัก (เจ้าภาพ) ซึ่งมีผู้นำชาวพุทธทั้งพระสงฆ์และฆราวาสเข้าร่วมสัมมนามากกว่า 10,000 รูป/คน และได้เชิญสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญไปร่วมสัมมนาด้วยและหนึ่งในนั้นก็มี นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญรวมอยู่ด้วย การสัมมนาในครั้งนี้ได้ข้อสรุปว่า ควรเสนอให้สมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่บัญญัติรองรับให้ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นการถาวร (ประยูร โภธิไชยรัตน์ 2549: 61-71)

จากนั้นก็มีการณรงค์และรวบรวมรายชื่อพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศซึ่งรวบรวมได้ประมาณ 2,060,000 รายชื่อ เพื่อยื่นเสนอต่อคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สำหรับสนับสนุน ข้อเสนอดังกล่าว โดยมีพระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะ เป็นผู้นำรายชื่อไปมอบให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญของ ส.ส.ร. แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐสภาปฏิเสธที่จะรับบัญชีรายชื่อจำนวนดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า “บัญชีรายชื่อประชาชนชาวพุทธมากเกินไป รัฐสภาไม่มีที่จะเก็บ ขอให้เอากลับไปวัดดีกว่า” และในวันที่ 10 กรกฎาคม 2540 ศูนย์ข่าว ส.ส.ร. ก็ได้รายงานข่าวว่า

“มีกลุ่มยุวสงฆ์และแม่ชีนำโดย พระมหาเดวิทย์ ยศศรี ประธานยุวสงฆ์ เดินทางเข้าพบนายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อยื่นข้อเสนอให้สภาาร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” เพื่อให้เกิดผลในทางนิตินัย ซึ่งนายอุทัย พิมพ์ใจชน รับว่าจะนำข้อเสนอดังกล่าวไปหารือร่วมกับสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมระบุว่าประเด็นนี้เคยหารือกันอย่างกว้างขวางระหว่าง ส.ส.ร. และผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวแล้ว ส่วนจะตัดสินใจอย่างไร คงสุดแล้วแต่ที่ประชุมส่วนใหญ่จะเห็นควร แต่ส่วนตัวก็ไม่ถือเป็นเรื่องที่ทำให้ลำบากใจแต่อย่างใด หากการพิจารณาต่างๆ ยึดหลักสำคัญ ๆ ไว้ว่าเป็นการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์ของประชาชน” (ประยูร โภธิไชยรัตน์ 2549: 62)

การเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ในช่วงนี้ไม่มีการเดินขบวน หรือวิธีกดดันอื่น ๆ หรือเพิ่มความเข้มข้นขึ้นอีก จนกระทั่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญของ ส.ส.ร. ได้ยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ปรากฏว่าไม่มีคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ในมาตราใดเลย แต่อย่างไรก็ตามร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะต้องผ่านการพิจารณาและได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญอีกครั้งในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งการอภิปราย

เป็นไปอย่างค่อนข้างเคร่งเครียด เนื่องจากมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญส่วนหนึ่งอภิปรายเสนอให้แก้ไขมาตรา 73 โดยให้เพิ่มเติมคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ตามที่กลุ่มชาวพุทธและพระสงฆ์เรียกร้อง โดยมีผู้อภิปรายสนับสนุนหลายท่าน แต่ที่สำคัญ คือ นายชงส์ วงศ์จันทร์ ส.ส. จังหวัดลพบุรี และนายบุญเลิศ ชาญทศเดช ส.ส.ร. จังหวัดนนทบุรี โดยนายชงส์ วงศ์จันทร์ อภิปรายเหตุผลสนับสนุนการแก้ไขมาตราดังกล่าวไว้

“สถาบันหลักของประเทศไทย คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในส่วนของสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์นั้นประชาชนทราบกันดีอยู่แล้ว แต่สถาบันศาสนายังไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าคืออะไร เพราะฉะนั้นไม่ใช่เรื่องเสียหายที่จะบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะจะยิ่งสร้างความมั่นคงให้แก่พุทธศาสนายิ่งขึ้น และไม่กระทบต่อความแตกแยก” (ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 14 กรกฎาคม 2540)

ส่วนนายบุญเลิศ ชาญทศเดช ได้อภิปรายสนับสนุนว่า

“ควรที่จะบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีน้ำหนักและเหตุผลสนับสนุนอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังเป็นข้อเสนอแนะจากพระเถระผู้ใหญ่ จึงเชื่อว่าเป็นความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองอย่างรอบคอบแล้ว” (เดลินิวส์ ฉบับ วันที่ 15 กรกฎาคม 2540)

หลังจากการอภิปรายของ ส.ส.ร. ทั้งสองท่าน ก็มี ส.ส.ร. หลายท่าน อภิปรายคัดค้านและยืนยันตามร่างเดิมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ที่สำคัญ คือ น.ต. ประสงค์ สุ่นศิริ ส.ส.ร. ได้อภิปรายว่า

“พระสงฆ์ควรปฏิบัติตัวให้เป็นผู้ดำเนินการทำกิจของศาสนาโดยตรง ไม่ใช่มากระทำกิจในทางโลก ที่ผ่านมาศาสนาพุทธถูกละเลยจนเกือบถึงกาลวิบัติก็เพราะพระสงฆ์ละทิ้งกิจของสงฆ์... การจะสืบต่อพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่การบรรจุคำใด คำหนึ่งเฉพาะเจาะจงลงไป ในรัฐธรรมนูญ แต่อยู่ที่พุทธบริษัทสนใจกิจการศาสนามากน้อยแค่ไหน” (เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 15 กรกฎาคม 2540)

และนายอานันท์ ปันยารชุน ในฐานะประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ก็ได้อภิปรายยืนยันสนับสนุนร่างเดิมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยได้อภิปรายเหตุผลสนับสนุนว่า

“ขอให้ ส.ส.ร. ทุกคนย้อนกลับไปมองอดีตที่ผ่านมา รัฐธรรมนูญทุกฉบับไม่เคยมีฉบับใดเปลี่ยนแปลงมาตราที่เกี่ยวกับศาสนา เพราะศาสนาไม่ใช่ตัวที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมไทย ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาแม้จะมีความแตกแยกทางความคิด เกิดเหตุแห่งการล้มล้างทั้งหมดไม่เคยเกิดขึ้นเพราะศาสนาเป็นตัวก่อเหตุและเมื่อมองไปยังโลกภายนอก มองไปในประเทศ

ที่ยึดติดกับเรื่องศาสนาโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงและผลประโยชน์สูงสุดของชาติ ประเทศเหล่านั้นต่างมีปัญหาทั้งสิ้น เช่น ไอร์แลนด์เหนือ ตะวันออกกลาง หรือบอสเนีย

การเขียนรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อปรับโครงสร้างและพยายามตอบปัญหาสังคมการเมืองไทยที่มีมาในอดีต จะตอบถูกหรือผิดก็ต้องดูกันต่อไปแต่คำถามที่ ส.ส.ร. ต้องตอบตอนนี้ก็คือ ศาสนาเคยเป็นปัญหาของสังคมไทยหรือไม่ข้อเท็จจริงที่ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีคนไทยนับถือมากที่สุด และตนยอมรับว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในใจของเรา จำเป็นหรือไม่ที่เราจะเปลี่ยนบทบัญญัติเพื่อเสี่ยงต่อการเดินไปสู่ปัญหาในยุคนี้และยุคต่อไป

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงมีพระดำริถึงคุณลักษณะของคนไทยว่า เป็นคนที่จารึกในความเป็นอิสระปราศจากการเบียดเบียน แต่ฉลาดในการประสานประโยชน์ หวังว่า ส.ส.ร. จะยึดถือคุณลักษณะนี้ไว้ด้วย” (เคลินิวส์ ฉบับวันที่ 15 กรกฎาคม 2540)

หลังจากนั้นก็มีการอภิปรายถกเถียงในประเด็นดังกล่าวอย่างเคร่งเครียด และท้ายที่สุดที่ประชุมก็มีการลงมติ ปรากฏว่ามีผู้เห็นด้วยกับการให้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” จำนวน 7 คน ในขณะที่ผู้เห็นด้วยกับร่างฯ เดิมของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญที่ไม่มีการระบุศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ มีจำนวนถึง 66 คน

เป็นอันว่า การเสนอหรือเรียกร้องให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติข้อความว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ของกลุ่มพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในครั้งนั้นก็ไม่ได้รับการตอบสนองเช่นเดียวกับที่นายคฤสดี โสภิตชา ได้เคยเสนอเมื่อ พ.ศ. 2537

ถึงแม้ในช่วงก่อนที่สมาชิกรัฐสภาจะมีการประชุมพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ส.ส.ร. ทางกลุ่มพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจะมีการให้ข่าวเป็นระยะว่าทางกลุ่มคนไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ไม่ฟังเสียงของชาวพุทธ และขอให้สมาชิกรัฐสภายอมรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่การดำเนินการดังกล่าวก็ไม่เป็นผล เมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ได้มีมติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ส.ส.ร. จำนวนถึง 574 เสียง จากจำนวนสมาชิกที่อยู่ในที่ประชุมรัฐสภาในวันลงมติ จำนวน 651 คน

ทั้งนี้ เหตุผลที่ ส.ส.ร. ไม่เห็นด้วยที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” คล้ายกันกับเหตุผลของกรรมการและสมาชิกสภา เมื่อ พ.ศ. 2538 คือ

1. ประเด็นเรื่องศาสนาไม่เคยก่อให้เกิดปัญหาในสังคมไทย

2. อาจทำให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติที่นับถือศาสนาต่างกันในอนาคต

3. เป็นการเหลื่อมล้ำและลิดรอนสิทธิเสรีภาพด้านศาสนา

4. เห็นว่าพระพุทธศาสนาแขวนไว้กับสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว กล่าวคือ เมื่อพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของประเทศและทรงเป็น “พุทธมามกะ” ตามรัฐธรรมนูญแล้ว ก็น่าจะอนุโลมได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติด้วย

5. เห็นว่าโดยพฤตินัยพระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาประจำชาติอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้

6. รัฐธรรมนูญทั้ง 15 ฉบับที่ผ่านมาไม่มีการบัญญัติให้ศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ

จากการสัมภาษณ์นายเดโช สวานานนท์ อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในประเด็นเรื่องการกำหนดให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายเดโชได้ให้เหตุผลที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ว่า

ในประเด็นนี้ ส.ส.ร. ไม่ได้นิ่งเฉยและพิจารณาอย่างรอบด้านแล้ว เหตุที่ไม่ได้กำหนดข้อความดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเราเขียนไว้ในมาตรา 9 แล้วว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ” ซึ่งยิ่งจะดีกว่าการบัญญัติว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” เพราะพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย ดังนั้นเมื่อองค์ประมุขของชาติทรงนับถือพระพุทธศาสนาและเป็นองค์ศาสนูปถัมภกด้วย พระพุทธศาสนาก็ถือว่าได้รับการคุ้มครองและก็ไม่มีความอันตรายหายไประหว่างสังคมไทย อีกอย่างหนึ่งการบัญญัติว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ในแง่การเมืองอาจทำให้มองว่าประเทศไทยเป็นรัฐศาสนาเกินไปและอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนาได้ในอนาคต อีกทั้งรัฐธรรมนูญของไทยทั้ง 15 ฉบับที่ผ่านมาไม่มีการบัญญัติข้อความดังกล่าวไว้” (ประยูร โภธิไชยรัตน์ 2549: 65)

จากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในครั้งที่สองจะไม่ใช่เป็นผลสำเร็จ ซึ่งการเคลื่อนไหวผลักดันในครั้งนี้ผู้ที่มิชอบบทบาทสำคัญ คือ ส.ส.ร. ได้แก่ นายชงศ์ วงศ์จันทร์ ส.ส. จังหวัดลพบุรี และนายบุญเลิศ ชาญยุทธเดช ส.ส.ร. จังหวัดนนทบุรี เป็นผู้เสนอญัตติให้ในสภา ซึ่งกลุ่มพระสงฆ์เองมิได้มีบทบาทมากนักเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง มีเพียงพระสงฆ์บางรูป เช่น พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร และพระมหาเศวตวิทย์ ยศศรี ประธานยุวสงฆ์ เดินทางเข้าพบ

นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อยื่นข้อเสนอให้ ส.ส.ร. บัญญัติคำว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” ในการเรียกร้อยครั้งนี้ทางกลุ่มพระสงฆ์ยังไม่มีการออกมาเคลื่อนไหวในรูปแบบของการชุมนุม เดินขบวนเรียก และได้ลูกศิษย์ที่เป็นฆราวาสที่ความรู้ความสามารถ (กลุ่มเปรียญธรรม) มาช่วยเคลื่อนไหวในรูปแบบของการจัดสัมมนา ให้ความรู้กับพุทธศาสนิกชนในประโยชน์ของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

1.1.3 ครั้งที่ 3 การเรียกร้อยของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อให้รัฐจัดตั้ง “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” เมื่อ พ.ศ. 2545

หลังจากที่กลุ่มพุทธศาสนิกชนและพระสงฆ์ได้พยายามเรียกร้อยเพื่อให้รัฐยกฐานะพระพุทธศาสนาเป็นหน่วยงานที่สำคัญระดับชาติทางด้านนิตินัยหลายครั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา จนถึงการผลักดันร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2545 ก็ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามพระสงฆ์กลุ่มดังกล่าวก็ยังไม่ละความพยายามและยังคงติดตามความเคลื่อนไหวของสภามการเมืองอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 รัฐบาล (นายทศ ทักษิณ 1) กำลังเร่งดำเนินนโยบายปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่โดยมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน และร่างพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม ใหม่ และได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 3 วาระแล้ว เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. นี้ มาตรา 5 ได้กำหนดให้มีกระทรวงและส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวง จำนวน 20 กระทรวง (จากเดิม 13 กระทรวง กับ 1 ทบวง) หนึ่งในนั้นมีกระทรวงที่ตั้งใหม่คือ *กระทรวงวัฒนธรรม* (หมวด 17) โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ว่า “กระทรวงวัฒนธรรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับศิลปะ ศาสนาและวัฒนธรรม และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงวัฒนธรรม หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม” (มาตรา 38) และมีส่วนราชการดังต่อไปนี้ (มาตรา 39)

* กระบวนการตราพระราชบัญญัติ หรือพิจารณาพระราชบัญญัติมี 3 วาระ คือ วาระที่ 1 รับหลักการ วาระที่ 2 คณะกรรมการพิจารณาและสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงมาตรา วาระที่ 3 ให้ความเห็นชอบ รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชบัญญัติศึกษาเพิ่มเติมได้ใน “ระบบงานรัฐสภา” จัดพิมพ์โดยสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

- (1) สำนักงานรัฐมนตรี
- (2) สำนักงานปลัดกระทรวง
- (3) กรมการศาสนา
- (4) กรมศิลปากร
- (5) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ซึ่งต่อมากลายเป็นกระทรวงที่เป็นประเด็นทางการเมืองของกลุ่มพระสงฆ์และสมาชิกรัฐสภา (ประยูร โทธิ์ไชยรัตน์ 2549 : 72)

และในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 หลังจากที่สภาผู้แทนราษฎร เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน และร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ....แล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎร (นายอุทัย พิมพ์ใจชน) ก็ได้ส่งพระราชบัญญัติ ทั้งสองฉบับไปยังวุฒิสภาเพื่อทำการพิจารณาตามกระบวนการต่อไป โดยวุฒิสภาได้มีมติเห็นชอบ ในวาระที่ 1 หรือรับหลักการ ในการประชุมครั้งที่ 3 (สมัยวิสามัญ) เป็นพิเศษ วันพฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้งสอง ฉบับดังกล่าว จำนวน 34 คน ซึ่งมีนายไสว พรหมณี เป็นประธาน นายบุญเลิศ ไพรินทร์ เป็น รองประธานคนที่ 1 นายสวัสดิภาพ กันทาธรรม เป็นรองประธานคนที่ 2 นายสันติภาพ อินทรพัฒน์ เป็นเลขานุการ โดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน 21 วัน แต่ต่อมากomiteeการวิสามัญฯ ได้ขอขยายเวลาพิจารณาเพิ่มเติมออกไปอีกจนถึงวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2545

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการประชุมครั้งที่ 3 (สมัยวิสามัญ) เป็นพิเศษ วัน พฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 แม้จะเป็นเพียงการพิจารณาว่า เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย ใน หลักการตราพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน และปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ของ รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร แต่ก็มีสมาชิกวุฒิสภาหลายท่านได้อภิปรายถึงกระทรวงวัฒนธรรม โดยเฉพาะนายผ่อง เล่งอี้ (สมาชิกวุฒิสภากรุงเทพ) ได้อภิปรายว่า

“เรื่องกระทรวงวัฒนธรรม กระผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และเป็น เรื่องดีที่รัฐบาล ได้จัดตั้งกระทรวงนี้ขึ้นมา แต่ถ้าจะเป็นการดีกระผมว่าน่าจะชื่อว่า กระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม อยากฝากกรรมการได้นำไปพิจารณาชื่อกระทรวงนี้ ทั้งนี้เป็นการยกย่องศาสนา และพระมหากษัตริย์ การยกย่องเชิดชูสถาบันเหล่านี้เป็น หน้าที่ของคนไทย เป็นศิริมงคลแก่ชาติบ้านเมือง และก็เป็นการปลุกจิตสำนึกของคนใน ชาติ...” (รายงานการประชุมวุฒิสภาครั้งที่ 3 (สมัยวิสามัญ) เป็นพิเศษ วันพฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม 2545: 7)

จากการติดตามข่าวสารและความเคลื่อนไหวของสังคมการเมืองอย่างต่อเนื่องของกลุ่มพระสงฆ์ จึงทำให้กลุ่มพระสงฆ์ทราบว่า ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.....ของรัฐบาลที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรแล้วและกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาของวุฒิสภา ได้มีการตั้งกระทรวงเพิ่มขึ้นจากเดิม 13 กระทรวง กับ 1 ทบวง เป็น 20 กระทรวง ทางกลุ่มพระสงฆ์โดยเฉพาะกลุ่มศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยจึงเริ่มหาช่องทางในการสนับสนุนและเรียกร้องเพื่อให้กรมการวิสามัญวุฒิสภาแปรญัตติจาก “กระทรวงวัฒนธรรม” เป็น “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” โดยเริ่มแรกได้มีการออกแถลงการณ์ในนามศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย เรื่อง ขอให้จัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีใจความสำคัญว่า

“..คณะกรรมการบริหารศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาฯ และองค์กรเครือข่ายชาวพุทธใคร่ขอความร่วมมือและอนุเคราะห์จากท่านประธานวุฒิสภา และสมาชิกวุฒิสภาทุกท่านได้โปรดพิจารณาแปรญัตติในชั้นกรรมาธิการวุฒิสภา ดังนี้

1. กระทรวงวัฒนธรรม ให้เปลี่ยนเป็น “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
2. ให้เปลี่ยนกรมการศาสนาเป็น “สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ” เพื่อให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ..... (ฉบับ มส.) ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาจะปรับปรุงใหม่”

ต่อมาวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 ผู้แทนของศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย นายสวัสดิ์ ทองมีเพชร นายคนสวัสดิ์ ชาติเมธี นายกมล ศรีนอก นาวาเอกสมโภชน์ ผลเต็ม พ.ต.ท.สุธีร์ คุ้มทองสำโรง ได้นำกลุ่มพุทธศาสนิกชนและพระสงฆ์ประมาณ 200 รูป/คน เดินทางไปที่รัฐสภาเพื่อยื่นหนังสือและแถลงการณ์ฉบับดังกล่าวต่อประธานวุฒิสภา และคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.....โดยมีนายจันทน์ สวมประจำ เลขานุการวุฒิสภา นายบุญเลิศ ไพรินทร์ รองประธานกรรมาธิการฯ และนายกำพล ภู่มณี (ส.ว. ปราจีนบุรี) ประธานอนุกรรมาธิการศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการพระพุทธศาสนา วุฒิสภา เป็นผู้ออกมารับหนังสือ (ข่าวสด ฉบับวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2545)

ตั้งแต่นั้นมาทางกลุ่มพระสงฆ์ โดยเฉพาะกลุ่มศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ได้มีการเคลื่อนไหวเรื่องการจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน และการเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความที่สำคัญที่ได้รับความสนใจจากสังคมเห็น

จะเป็นบทความของพระศรีปริยัติโมลี เรื่อง “กระทรวงวัฒนธรรมที่ไร้ศาสนาข้อพิจารณา : รูปแบบและสาระ” (หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 8 กรกฎาคม 2545) และบทความเรื่อง “ทำไมต้องกระทรวงพระพุทธศาสนาประเทศชาติ-ประชาชนได้อะไร” (หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 18 สิงหาคม 2545) นอกจากนี้ทางกลุ่มพระสงฆ์ได้มีการชี้แจงและเคลื่อนไหวผ่านทางรายการวิทยุ (รายการธรรม) ที่กลุ่มตนและเครือข่ายเป็นผู้จัดรายการ รวมทั้งการจัดบรรยาย อภิปราย สัมมนาในประเด็นดังกล่าวเป็นระยะ ๆ ด้วย เช่น ในวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 มีพระราชกวี เป็นวิทยากร วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 จัดอภิปรายเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการจัดตั้งกระทรวงใหม่” ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งวิทยากรผู้ร่วมอภิปราย ประกอบด้วย พระราชกวี, นายบุญเลิศ ไพรินทร์, นายกำพล ภูมณี, รศ. อัยฉวางค์ ปาณิกบุตร และนายอำนาจ สุวรรณศิริ ประธานพุทธธรรมสภา อดีตรัฐมนตรี และ ส.ส. หลายสมัย โดยมีนายประสิทธิ์ บุตรศรี บรรณาธิการหนังสือโลกาภิวัตน์ เป็นผู้ดำเนินรายการ การอภิปรายในวันนี้มีพระสงฆ์และชาวพุทธ รวมทั้งสื่อมวลชนเข้าร่วมฟังกว่า 700 รูป/คน เป็นต้น (ข่าวสด คอลัมน์ สกู๊ปพิเศษ “ถกตั้ง กระทรวงวัฒนธรรม แต่ไม่มีชื่อพระพุทธศาสนา” ฉบับวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2545) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทำให้สื่อมวลชนได้ให้ความสนใจอย่างมากและคอยติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์และศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาฯ ตลอดเวลา

จุดเริ่มต้นของการออกมาชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ในครั้งนี้เริ่มมาจากพระสงฆ์ผู้เป็นแกนนำประกอบด้วย พระราชกวี พระศรีปริยัติโมลี พระมหาไชว ทสุสนีโย และฆราวาสกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง ได้มีการติดตามประเด็นการเมืองที่เกี่ยวกับสถาบันพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และพระสงฆ์แกนนำเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการผลักดันให้มีการบัญญัติ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ช่วงต้น พ.ศ. 2540 และต่อมาก็มีบทบาทในการผลักดันเรื่องการปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตั้งแต่ต้น พ.ศ. 2544 ถึงต้น พ.ศ. 2545 ซึ่งทั้ง 2 กรณีนี้ก็ไม่ได้ประสบผลสำเร็จแต่ประการใด กลุ่มพระสงฆ์แกนนำเห็นว่าไม่เหมาะสมและมีความคิดว่าควรเปลี่ยนชื่อเป็น “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” โดยให้เหตุผลว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ศิลปะและวัฒนธรรมของไทยล้วนเกิดและมีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา อีกทั้งพระพุทธศาสนาก็เป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งที่คู่สังคมไทยมาแต่ตั้งการสร้างชาติไทย จึงสมควรจัดตั้งเป็นกระทรวงเพราะถ้าตั้งเพียงกระทรวงวัฒนธรรมอย่างเดียวภารกิจก็ไม่มีมากนัก ซึ่งถ้าวิเคราะห์ก็คล้าย ๆ กันว่ากลุ่มพระสงฆ์แกนนำมีความต้องการและพยายามที่จะผลักดันให้มีการบัญญัติหรือตั้งสถาบัน พระพุทธศาสนาให้เป็นหน่วยงานระดับชาติ

ดังเช่นที่เคยพยายามผลักดันให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” เมื่อ พ.ศ. 2540

ต่อมาได้มีการเผยแพร่ความคิดดังกล่าวไปยังพระนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์และตีพิมพ์ตามสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ทางกลุ่มพระสงฆ์แกนนำก็มีการชี้แจงแนวความคิดและเคลื่อนไหวผ่านทางรายการวิทยุ (รายการธรรม) ที่กลุ่มตนและเครือข่ายเป็นผู้จัดรายการ รวมทั้งมีการจัดบรรยาย อภิปราย สัมมนาในประเด็นดังกล่าวเป็นระยะ ๆ ด้วยตลอดจนมีการยื่นหนังสือให้รัฐบาลและวุฒิสภาพิจารณาความเห็นดังกล่าวและให้ดำเนินการแปรญัตติเปลี่ยนชื่อกระทรวงวัฒนธรรมเป็น “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” และจัดตั้ง “สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ” โดยตรงด้วย ซึ่งการเผยแพร่ความคิดดังกล่าวของกลุ่มพระสงฆ์แกนนำถือว่าได้รับการตอบรับและสนับสนุนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกลุ่มพระนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ลักษณะการรวมกลุ่มของพระสงฆ์และการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการชุมนุมเรียกร้อง

การรวมกลุ่มของพระแกนนำในการเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยครั้งนี้ ไม่มีการรวมกลุ่มที่เป็นลักษณะองค์กรหรือตั้งชื่อองค์กรใหม่ เป็นแต่เพียงพระสงฆ์จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นพระผู้ใหญ่ที่มีสมณศักดิ์และเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง และมีฆราวาสที่เคยบวชเรียนและเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ร่วมด้วยอีกหลายคน ซึ่งมีความเห็นร่วมกันหรือเป็นไปในแนวทางเดียวกันในการจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยพระสงฆ์และฆราวาสที่เป็นแกนนำหลักประกอบด้วย

- 1) พระราชกวี (เกษม สฤณโค)
- 2) พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต)
- 3) พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิสุทธิ)
- 4) พระพิศาลพัฒนาทร (ถาวร จิตตถาวโร)
- 5) พระครูปลัดสัมพิพัฒน์นวิริยาจารย์
- 6) พระมหา ดร.ต่วน สิริธมฺโม
- 7) พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร
- 8) พระมหาไชวี ทสฺสนีโย
- 9) พระครูวินัยธรภูมินทร์ (แกนนำระดับพระนิสิต)

- 10) นายสนธิ ศรีสำแดง
- 11) พ.อ. (พิเศษ) ทองขาว พ่วงรอดพันธุ์
- 12) นายคนสวัสดิ์ ชาติเมธี
- 13) นายกมล ศรีนอก
- 14) นายเสถียร วิพรหมหา

กลุ่มพระสงฆ์ที่มีบทบาทมากในการชักชวนฆราวาส/ญาติโยม ให้ไปร่วมชุมนุมเรียกร้องที่หน้ารัฐสภา และการประสานงานช่วงการชุมนุมเรียกร้อง คือ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ที่ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544 หลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งหน่วยงานใหม่แทนกรมการศาสนา คือ “คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม” ซึ่งมีผู้แทนหลายศาสนาเป็นกรรมการและจะมากำกับดูแลองค์กรสงฆ์และมหาเถรสมาคมด้วย แต่ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการ และมีสำนักงานอยู่ที่วัดราชาธิวาส (คณะใต้) เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยมีพระเทพวิสุทธิกวี เป็นเลขาธิการ

ส่วนการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นลักษณะการเคลื่อนไหวที่ไม่มีรูปแบบเป็นขั้นตอนของการเคลื่อนไหว เพราะถือเป็นประสบการณ์ค่อนข้างใหม่ เป็นเพียงการพูดคุยหรือตกลงกันว่าวันนั้นให้พระนิสิตมหามกุฏราชวิทยาลัย ไปร่วมชุมนุมจำนวนเท่านั้น วันนั้นให้พระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปร่วมชุมนุมเท่านั้น และส่วนหนึ่งก็ได้รับคำแนะนำจาก ส.ว. ที่เห็นด้วยกับกลุ่มพระสงฆ์ แต่เนื่องจากแกนนำและผู้ร่วมชุมนุมเป็นกลุ่มพระสงฆ์หรือกลุ่มศาสนาเหมือนกัน ดังนั้นจึงเป็นการง่ายต่อการเชื่อเชิญและรวมพลังกันเพื่อพิทักษ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเป้าหมายหลักร่วมกันของกลุ่ม

แต่สิ่งที่ทำให้พระสงฆ์แกนนำสามารถชักชวนพระนิสิตและฆราวาส ออกมาร่วมชุมนุมได้จำนวนมาก ก็เนื่องจากความน่าเชื่อถือและภาวะผู้นำของพระสงฆ์ผู้เป็นแกนนำ เพราะเป็นทั้งครูอาจารย์ พระผู้ใหญ่ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระธรรมทูต และสิ่งที่เป็นข้อดีในการรวมกลุ่มของพระสงฆ์คือ พระสงฆ์เป็นผู้ที่อยู่ในกฎระเบียบหรือพระธรรมวินัยเดียวกัน ตลอดจนมีธรรมเนียมเชื่อฟังอาจารย์หรือผู้อาวุโส ดังนั้นการรวมกลุ่มของพระสงฆ์จึงไม่เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม ในเวลาที่พระผู้ใหญ่หรือพระอาวุโสชักชวนให้เข้าร่วมชุมนุม พระสงฆ์ที่พรรษาน้อยกว่าก็พร้อมที่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่พระผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำในการชุมนุม

ส่วนการดำเนินการชุมนุมเรียกร้องและการควบคุมกลุ่มพระสงฆ์และฆราวาสที่มาร่วมชุมนุม นั้น พระแกนนำจะใช้ทั้งรูปแบบและวิธีการของพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้

ชัดเจนจากการเดินเท้ามาชุมนุมที่หน้ารัฐสภาโดยการเดินเรียงแถวอย่างสงบ (เดินจงกรม) พร้อมทั้งสวดมนต์เป็นระยะมาจากท้องสนามหลวง ในช่วงที่ชุมนุมเรียกร้องบริเวณหน้ารัฐสภาทางกลุ่มพระแกนนำจะอภิปรายลักษณะบรรยายธรรม ซึ่งทำให้พระสงฆ์ที่มาร่วมชุมนุมเรียกร้องมีความรู้สึกว่าการชุมนุมไม่ได้มาเรียกร้องหรือประท้วง แต่มาเตือนสติฝ่ายการเมืองให้สนใจและเอาใจใส่เรื่องคุณธรรมจริยธรรมบ้าง ถึงแม้การพูดแบบไฮปาร์คอาจจะมีบ้างซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแกนนำที่เป็นฆราวาส และในบางช่วงเมื่อรู้สึกว่าการบรรยายเริ่มตึงเครียด ทั้งจากมือที่สามและการกล่าวโจมตีจาก ส.ว. ผู้ที่ไม่เห็นด้วยและฝ่ายรัฐบาล ทางพระแกนนำจะใช้วิธีนำสวดมนต์และแผ่เมตตา ซึ่งสามารถทำให้สถานการณ์ผ่อนคลายและเป็นปรกติ อีกทั้งเป้าหมายที่เรียกร้องก็เป็นผลประโยชน์ของพุทธศาสนาหรือเพื่อต้องการให้พุทธศาสนามีความมั่นคงและได้มีโอกาสเผยแผ่ธรรมไปสู่เยาวชนและสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่ ไม่ใช่เป็นการเรียกร้องเพื่อผลประโยชน์เฉพาะของกลุ่มตน จึงทำให้การเรียกร้องในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทั้งจากฝ่ายการเมืองในการช่วยกันแปรญัตติและหาข้อยุติที่เหมาะสมทั้งสองฝ่าย (ฝ่ายเรียกร้องและรัฐ) รวมทั้งการสนับสนุนจากญาติโยมเรื่องอาหารและรถรับส่งพระสงฆ์ที่มาจากต่างจังหวัด

แต่สิ่งที่ได้ตั้งข้อสังเกตหรือตั้งข้อสงสัยประการหนึ่งในการเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาฯ ของกลุ่มพระสงฆ์ครั้งนี้ คือ การเรียกร้องดังกล่าวได้รับความเห็นชอบหรือเห็นด้วยจากมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์หรือไม่ เพราะไม่ปรากฏว่าทางมหาเถรสมาคมได้มีการประชุมกันในเรื่องดังกล่าว เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือองค์กรที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ และทำไมกลุ่มพระสงฆ์ไม่เรียกร้องในนามคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม ทั้งจากหลักฐานต่าง ๆ และการสัมภาษณ์กลุ่มพระแกนนำ เชื่อได้ว่ามหาเถรสมาคมรับรู้และน่าจะเห็นด้วยกับเสนอในการเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ แต่ไม่มั่นใจว่าจะเห็นด้วยกับแนวทางหรือวิธีการชุมนุมเรียกร้องหรือไม่ แต่ไม่ปรากฏว่ามหาเถรสมาคมได้คัดค้านหรือห้ามกลุ่มพระสงฆ์ที่ชุมนุมเรียกร้อง นอกจากนี้ยังมีคำสัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนของกรรมการมหาเถรสมาคมบางรูปก็เห็นด้วยกับกลุ่มพระสงฆ์ อาทิ

พระพรหมวชิรญาณ เจ้าอาวาสวัดยานนาวา กรรมการมหาเถรสมาคม ได้กล่าวเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “โครงสร้างขององค์กรพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน (กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย)” ซึ่งจัดโดยคณะอนุกรรมการศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการพระพุทธศาสนา วุฒิสภา ในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2545 ณ ห้องประชุมกรรมการ 213-216 อาคารรัฐสภา 2 โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จึงเห็นด้วยที่จะมีรวบรวมประเพณีและสังฆมติเพื่อเสนอสภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา และรัฐบาลให้มีการจัดองค์การบริหารงานพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงเข้มแข็งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน...” (ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 12 กันยายน 2545)

และ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า เจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม กรรมการมหาเถรสมาคม และเจ้าคณะใหญ่หนกลาง ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนถึงการที่มีหลายฝ่ายออกมาเคลื่อนไหวให้มีการจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยว่า “ในฐานะชาวพุทธก็ต้องบอกว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะได้มีองค์กรมารองรับงานพระพุทธศาสนา ส่วนที่จะกำหนดเป็นกระทรวงศาสนาและวัฒนธรรมไทยให้มีสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติอยู่ด้วยนั้นตนก็มองว่าเป็นเรื่องที่ดีเช่นกัน ดังนั้นการที่แต่ละฝ่ายออกมาแสดงความเห็นจึงเป็นสิทธิของแต่ละบุคคลที่จะทำได้ ส่วนกรณีมีการส่งหนังสือเวียนให้เจ้าคณะปกครองทั่วประเทศออกมาเคลื่อนไหวสนับสนุนกระทรวงพระพุทธศาสนานั้นก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปและพิจารณาตามความเหมาะสม แต่โดยส่วนตัวไม่มีอำนาจหน้าที่ไปสั่งการใครเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว” (ข่าวสด ฉบับวันที่ 17 กันยายน 2545)

การที่กลุ่มพระสงฆ์ที่ขุมนุมเรียกร้องไม่มีการเอ่ยอ้างชื่อในนามมหาเถรสมาคมก็น่าจะเนื่องมาจากเกรงจะเสื่อมเสียต่อมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรที่เคารพนับถืออย่างมากของพระสงฆ์และสังคมไทย อีกทั้งมหาเถรสมาคมนี้ก็มีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน และกรรมการมหาเถรสมาคมก็ล้วนแต่เป็นพระเถระผู้ใหญ่ อีกประการหนึ่งก็เป็นความเสี่ยงและล่อแหลมต่อการต่อต้านจากกลุ่มพระสงฆ์หรือประชาชนที่ไม่เห็นด้วยว่า แอบเอาชื่อองค์กรมาเล่นการเมืองก็น่าจะเป็นได้

ส่วนการสนับสนุนนั้นกลุ่มสนับสนุนที่สำคัญมากกลุ่มหนึ่งคือสมาชิกวุฒิสภาที่เห็นด้วยกับกลุ่มพระสงฆ์ ซึ่งที่เด่นชัดและมีบทบาทมากคือนายบุญเลิศ ไพรินทร์ (ส.ว. ฉะเชิงเทรา) รองประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และนายกำพล ภู่มณี ประธานคณะอนุกรรมการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการพระพุทธศาสนา วุฒิสภา และต่อมาในช่วงหลังผู้ที่มียุทธศาสตร์ในการประสานระหว่างวุฒิสภากับกลุ่มพระสงฆ์ที่สำคัญอีกคนหนึ่งคือ พลตรีอินทรัตน์ ยอดบางเตย (ส.ว. เชียงใหม่) โดยกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาเหล่านี้มีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนให้แนวคิดหรือความต้องการให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงวัฒนธรรมเป็นกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยของกลุ่มพระสงฆ์แพร่หลายและมีน้ำหนักทำให้สังคมสนใจ (ประยูร โพธิ์ไชยรัตน์ 2549: 134)

สรุปการพิจารณาของวุฒิสภาในประเด็นเรื่องกระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ในประเด็นเรื่อง “กระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม” (หมวด 17) ของวุฒิสภาในตอนอื่นเรื่องขอแปรญัตติช่วงแรกจะเห็นได้ว่า แบ่งเป็นหลายกลุ่ม คือมีถึง 6 กลุ่ม ซึ่งให้ความสำคัญหนักไปที่การเปลี่ยนชื่อกระทรวง แต่เมื่อนำกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันมารวมกันก็จะมีเพียง 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มที่ต้องการให้มีคำว่า “พระพุทธศาสนา”
- 2) กลุ่มที่ต้องการใช้คำว่า “ศาสนา”
- 3) กลุ่มที่ให้ตัดหมวด 17 (กระทรวงศาสนาและวัฒนธรรม) ออกโดยให้ย้าย

หน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงนี้กลับไปอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการตามเดิม และย้ายสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไปไว้ในหมวด 21 ว่าด้วยหน่วยงานที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง

และมีเพิ่มอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้ยื่นขอแปรญัตติ แต่ขออภิปราย คือ กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านทั้งการตั้งกระทรวงที่เกี่ยวกับศาสนาและการตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย นายสมเกียรติ อ่อนวิมล และ นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

แต่หลังจากที่กลุ่มสมาชิกวุฒิสภาผู้ขอแปรญัตติได้อภิปราย รวมทั้งสมาชิกวุฒิสภาหลายท่านได้อภิปราย กลุ่มผู้ขอแปรญัตติ และสมาชิกวุฒิสภาส่วนมาก รวมทั้งกรรมการต่างก็เห็นไปในแนวทางเดียวกันคือให้คืนกลับไปร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร คือ กระทรวงวัฒนธรรม และให้ย้ายสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไปไว้ในหมวด 21 มาตรา 46 ว่าด้วยหน่วยงานที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง ส่วนประเด็นต่อมาที่มีการถกเถียงกันมากก็คือจะให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นอยู่กับใครระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะเห็นด้วยตามแนวคิดเช่นนี้ แต่ก็ยังมีสมาชิกวุฒิสภาอีกหลายท่านไม่เห็นด้วยที่จะตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยเฉพาะนายสมเกียรติ อ่อนวิมล และนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และขอใช้สิทธิอภิปรายก่อนจะมีการลงมติ เมื่อสมาชิกวุฒิสภาทุกกลุ่มอภิปรายครบถ้วนแล้ว จึงมีการลงมติหรือโหวตเสียงลงคะแนน โดยแบ่งเป็น 2 ญัตติ

ญัตติที่ 1 เห็นด้วยที่จะให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในหมวด 21 มาตรา 46 หรือไม่ ปรากฏว่าสมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่เห็นด้วย 99 เสียง ต่อ 14 เสียง งดออกเสียง 9 คน

ญาติที่ 2 เห็นด้วยที่จะให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นอยู่กับ
นายกรัฐมนตรี หรือไม่ ปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นด้วย 89 เสียง ต่อ 22 เสียง งดออก
เสียง 10 คน

เป็นอันว่าวุฒิสภาเห็นชอบให้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยให้ขึ้นอยู่กับ
นายกรัฐมนตรี และเมื่อวุฒิสภานำร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับ
ดังกล่าวส่งให้สภาผู้แทนราษฎร ทางสภาผู้แทนราษฎรก็เห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.
2545 จึงได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก หน้า 28 เป็นกฎหมายอย่าง
สมบูรณ์แบบ และถือว่าเป็นวันให้กำเนิดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ประยูร โทธิไชยรัตน์
2549 : 121-122)

แต่ข้อที่น่าสนใจหรือควรตั้งข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ จำนวนสมาชิกรัฐสภาที่
เข้าร่วมประชุมและโหวตลงคะแนนเสียงในประเด็นนี้มีเพียง 122 คน เท่านั้น จาก ส.ว. ทั้งหมด
200 คน ดังนั้นจึงไม่อาจทราบจำนวน ส.ว. ที่เหลืออีก 78 คน จะโหวตอย่างไร ซึ่งอาจจะโหวต
เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ก็ได้ นั่นก็หมายความว่า การเรียกร้องของพระสงฆ์มีฝ่ายนิติบัญญัติเห็นด้วย
จำนวนมากซึ่งก็เท่ากับว่ากลุ่มพระสงฆ์ได้เรียกร้องสิ่งที่ถูกต้องนั่นเอง แต่ขณะเดียวกันถ้าจำนวน
ส.ว. ทั้ง 78 คน ไม่เห็นด้วยทั้งหมด (ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้) หรือส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ก็แสดงว่า
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเกือบจะไม่ได้เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอย่างทุลักทุเล แล้วสถานการณ์
หรือกลุ่มเรียกร้องจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

จากการเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ในการจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและ
วัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2545 นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นบทบาทของพระสงฆ์ในการชุมนุมเคลื่อนไหวอย่าง
เต็มที่ได้มีรูปแบบ เพราะพระสงฆ์มีแกนนำที่ออกมาปรากฏตัวอย่างชัดเจน ไม่เหมือนกับการ
เรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เมื่อ พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2540 ที่
ฆราวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเสนอข้อเรียกร้อง และการชุมนุมเคลื่อนไหวของพระสงฆ์เมื่อ พ.ศ.
2537 – พ.ศ. 2540 ยังไม่มีพระสงฆ์แกนนำที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติ
พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อย่างชัดเจนเหมือนกับการชุมนุมเคลื่อนไหวในการจัดตั้ง
กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2545

1.1.4 ครั้งที่ 4 การชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อให้อำนาจ

พระพุทธรูปเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หลังจากที่กลุ่มพุทธศาสนิกชนและพระสงฆ์ได้พยายามเรียกร้องเพื่อให้รัฐธรรมนูญเป็นศาสนาประจำชาติโดยการเรียกร้องเสนอให้อำนาจว่า “พระพุทธรูปเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2534 และ พุทธศักราช 2540 และการเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อให้รัฐจัดตั้ง “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” เมื่อ พ.ศ. 2545 ซึ่งยังไม่เป็นผลสำเร็จในข้อเรียกร้องดังกล่าว จนกระทั่ง พ.ศ. 2549 เกิดการยึดอำนาจของ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าได้เข้ามายึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และ คปค. ได้ล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเก่า คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และให้มีสมาชิกแห่งชาติ ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตามมาตรา 20 มีจำนวนไม่เกิน 2,000 คน ซึ่งที่ผ่านมามีคน 200 คน และ 100 คนตามลำดับ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) โดยให้ประธาน คมช. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสมาชิกแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549: 1)

จากนั้นจึงได้มีการเรียกร้องของคณะพระสงฆ์ให้มีการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 และกลายเป็นประเด็นของกระแสเรียกร้องจากคณะสงฆ์และเหล่าพุทธศาสนิกชน โดยการนำของพระเทพวิสุทธิกวี เลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย นำทีมคณะสงฆ์ยื่นหนังสือเรียกร้องต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2550 เพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมข้อความลงในร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ว่า “ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” ลงในร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550

โดยให้เหตุผลว่า จะก่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง เป็นการส่งเสริมอารยธรรมที่สูงส่งในพระพุทธศาสนา โดยที่ศาสนาอื่นก็ได้รับการส่งเสริมคุ้มครองไปพร้อม ๆ กัน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชาติบ้านเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุก ๆ ด้าน การกล่าวอ้างว่า ป้องกันการเกิดปัญหาภัยกับศาสนาอื่น ที่ผ่านมา พุทธศาสนาไม่เคยสร้างปัญหาต่อศาสนาอื่น และไม่มีแนวทาง หรือแม้แต่แนวความคิด ที่จะทำเช่นนั้น เราอยู่ร่วมกันโดยสงบ การระบุให้เป็นศาสนาประจำชาติก็เพียงให้ได้ว่า

กันว่า "ชาติไทย" นั้นนับถือศาสนาพุทธ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ คนไทยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ บางส่วนก็นับถือศาสนาอื่น ๆ แตกต่างออกไปโดยเสรี

ในการชุมนุมเคลื่อนไหวกของกลุ่มพระสงฆ์ให้มีบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2550 เป็นการรวมตัวของกลุ่มพระสงฆ์และฆราวาสที่มีจำนวนมากว่าทุกครั้งที่ผ่านมา และได้ขยายวงกว้างสู่กลุ่มพระสงฆ์ในส่วนภูมิภาคต่างจังหวัด ได้มีพระสงฆ์ที่เป็นแกนนำในเรียกร้องเกิดขึ้นในต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นหลายรูป ซึ่งแต่เดิมส่วนใหญ่อยู่แต่ในกรุงเทพฯ (ส่วนใหญ่เป็นพระอาจารย์ที่รู้จักกับพระผู้ใหญ่และพระสงฆ์แกนนำในกรุงเทพฯ ที่มีแนวความคิดเหมือนกันและมีลูกศิษย์ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสจำนวนมาก) โดยลำดับเหตุการณ์ของการชุมนุมเคลื่อนไหวกของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระยะเวลาของการเคลื่อนไหว
2. ประเด็นของการเคลื่อนไหว
3. ประเด็นการพิจารณาของกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

1) ระยะเวลาของการเคลื่อนไหว ระยะเวลาของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติใน พ.ศ. 2550 เริ่มตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2550 – 12 กรกฎาคม 2550 รวมระยะที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวจำนวน 3 เดือนเศษ ที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมครั้งใหญ่ที่หน้ารัฐสภาในรูปแบบของการชุมนุมเคลื่อนไหวกดดัน การแสดงออกทางการเมืองต่อภาครัฐซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่มีกลุ่มพระสงฆ์จำนวนมากออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว และเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าที่ทุกครั้งที่เคยมีมาในการชุมนุมเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ นอกจากการร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองร่วมกันของกลุ่มพระสงฆ์ ในการชุมนุมครั้งนี้ยังมีพระสงฆ์ที่ร่วมอดอาหารในการกดดันต่อกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญในช่วงระยะเวลาดังกล่าวดังมีรายชื่อต่อไปนี้

รายชื่อพระที่ร่วมอดอาหารจำนวน 12 รูป ที่อดอาหารประท้วงหน้ารัฐสภา เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2550 เพื่อเรียกร้องให้บรรจุ "ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ" ประกอบด้วย

1. พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร เจ้าอาวาสวัดตะล่อม เขตภาษีเจริญ
2. พระบุญทัน จารูโว วัดบ้านปวงตึก

3. พระฉวี ตปคุโณ วัดศรัทธาธรรม จังหวัดอุดรธานี
4. พระสุชาติ จันทวิโส วัดเทพชัยมงคล จังหวัดสุรินทร์
5. พระเพ็ญ อรุโณ วัดโยธินประดิษฐ์ จังหวัดนครพนม
6. พระภูสิต์ ฐมฺมวิโร วัดป่าบึง กรุงเทพมหานคร
7. พระวิจิตร ญาณโสภณโน วัดปริณายก กรุงเทพมหานคร
8. พระประจักษ์ ทีปธมฺโม วัดบูรพา จังหวัดอุดรธานี
9. พระชนพล เขมปญฺโญ วัดบุญเกิด จังหวัดอ่างทอง
10. พระสมัย สุมงฺคโล วัดสระสี่เหลี่ยม จังหวัดนครปฐม
11. พระสังขร สุมงฺคโล วัดปราสาทบ้านจาน จังหวัดสุรินทร์
12. พระสันติ สนฺติธมฺโม วัดพิชัยสงคราม จังหวัดสมุทรปราการ

พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร กล่าวถึงการอดอาหารของพระสงฆ์ว่า “จะอดข้าวประท้วงจนกว่า กมธ. ยกร่างรัฐธรรมนูญ จะบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และหากในวันที่ 11 มิถุนายน สภาร่างรัฐธรรมนูญยืนยันไม่บัญญัติไว้ให้ พระทั้ง 12 รูป ก็อดข้าวประท้วงต่อไป โดยจะขอมุทิตศิวัดให้แก่พระพุทธศาสนา การอดอาหารเป็นกิจของสงฆ์ เพราะพระพุทธเจ้าทรงฝากพระศาสนาไว้กับพุทธบริษัท 4 เมื่อศาสนาถูกเบียดเบียนทำลาย จึงเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ที่จะต้องออกมาปกป้อง” (หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 5 มิถุนายน 2550)

ในส่วนของฝ่ายฆราวาสที่ความคิดเห็นกรณีที่พระสงฆ์อดอาหารเพื่อกดดัน กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญนั้น น.ค.ประสงค์ สุ่นศิริ ประธานกรรมการ (กมธ.) ยกร่างรัฐธรรมนูญ ให้ความคิดเห็นที่พระสงฆ์ประกาศอดอาหารประท้วงจนมรณะภาพ เพื่อกดดันให้บรรจุพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญในฐานะศาสนาประจำชาติว่า “เห็นใจพระสงฆ์ แต่พระสงฆ์ไม่ควรทำเช่นนั้น ขอให้ใช้สติปัญญา เหตุและผลใคร่ครองว่า ปัญหาของชาติคืออะไร อย่าเอาแต่ใจตัวเอง และบอกว่า อย่ามาขู่ผม เรื่องนี้ขอให้ใคร่ครองและใช้ความคิด ขอให้เคารพเหตุผล พุดกันด้วยเหตุ ด้วยผล” (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 6 มิ.ย. 2550)

การชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวเป็นเวลากว่า 3 เดือนจำนวนมากที่หน้ารัฐสภาใน พ.ศ. 2550 เพื่อกดดัน กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้บัญญัติข้อความพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550. วิธีการเรียกร้องในครั้งนี้ มีตั้งแต่การชุมนุม การยื่นหนังสือผ่านตัวแทนของคณะสงฆ์ต่อรัฐบาล และด้วยวิธีการอดอาหารปฏิบัติพุทธอหิงสาธรรม อันเป็นการต่อสู้แบบไม่รุนแรงไม่เบียดเบียน แต่ก็มิใช่ข้ออ้างต่อสังคมว่าการกระทำดังกล่าวสมควรหรือเหมาะสมต่อความเป็นสมณเพศหรือไม่

และมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งก็เป็นข้อคิดเห็นและเป็นประเด็นต่อปรากฏการณ์ในสังคม ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากกลุ่มพระสงฆ์ถือเป็นกลุ่มหรือสถาบันที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมไทยค่อนข้างมาก ดังนั้นการทำการศึกษาค้นคว้าหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและบทบาทของกลุ่มพระสงฆ์โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครองจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งว่าบทบาทของพระสงฆ์ต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองควรจะเคลื่อนไหวหรือไม่ และถ้าเคลื่อนไหวควรจะเคลื่อนไหวในลักษณะอย่างไร

2) ประเด็นของการเคลื่อนไหว

พระธรรมกิตติเมธี กรรมการและโฆษกมหาเถรสมาคม (มส.) กล่าวถึงประเด็นของการชุมนุมเคลื่อนไหวครั้งนี้ว่า “เกิดจากพลังศรัทธาของชาวพุทธอย่างแท้จริง เมื่อมีการประกาศออกไปว่า ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ พระก็เป็นหนึ่งในพุทธบริษัทสี่ จึงขอมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้บ้าง แต่การเรียกร้องที่ผ่านมา ไม่เป็นผล ช่วง 3-4 เดือน ที่ผ่านมาจึงมีการกระจายข่าวออกไปตามสายปกครองของพระ ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ส่งข่าวไปถึงเจ้าคณะจังหวัด สุดท้ายก็เป็นระดับเจ้าอาวาส เพื่อประสานงานให้การเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างมีระบบ เมื่อถึงวันนัดชุมนุม พระและวัดที่อยู่ในต่างจังหวัดจะจัดรถโดยสารเข้ามาในกรุงเทพฯ โดยมาพักในวัดที่อยู่ในสายปกครอง ส่วนข้าวปลาอาหารการขบฉันนั้น ได้รับการสนับสนุนจากวัดต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพฯ กระจายการรับผิดชอบกันออกไป วัดละ 400-500 กล้อง ส่วนเรื่องความเรียบร้อยของการชุมนุมนั้น นอกจากมีเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสดูแลโดยตรงแล้ว จะมีพระวินยธิการ (ตำรวจพระ) เป็นผู้ดูแลอีกชั้นหนึ่ง ในการชุมนุมครั้งนี้ มส. ไม่ได้มีมติหรือคำสั่งใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อระดมพระมาชุมนุม แต่เป็นศรัทธาของชาวพุทธล้วน ๆ โดยมีประเด็นเดียวคือ ส.ส.ร. ต้องบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ อาตมากังวลอยู่เรื่องเดียว คือ กลุ่มอื่น ๆ จะมาใช้ประโยชน์ในการชุมนุมของพระ การชุมนุมของพระไม่มีประเด็นการเมืองมาแทรก โดยทุกครั้งที่มีการชุมนุม อาตมาได้ไปร่วมสังเกตการณ์ทุกครั้ง”

พระเทพวิสุทธิกวี เลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงถึงการออกมาเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ว่า “อาตมารับรองได้ว่าการออกมาเคลื่อนไหวของพระสงฆ์และเครือข่ายชาวพุทธ เพื่อให้ ส.ส.ร. บรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ไม่มีใครอยู่เบื้องหลังใด ๆ ทั้งสิ้น หรือแม้แต่กลุ่มอำนาจเก่าก็รู้กันอยู่ว่าต่างก็มีปัญหากับกลุ่มชาวพุทธอยู่แล้ว คนที่ออกมากล่าวหาแบบนี้ เป็นคนที่คุ้นเคยกับการเมือง จึงสงสัยเกี่ยวกับการเมืองเอาไว้ก่อน พอมีใครออกมาทำหน้าที่ขัดแย้งก็เหมาะว่าเป็นกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์มากกว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ จริงอยู่กรรมาธิการเขาอาจจะ

แก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว แต่ไปถึงขั้นของการแปรรูปตัดเอามาก็เตรียมคนเอาไว้แล้วที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ หากรัฐธรรมนูญไม่มีการบรรจุศาสนาพุทธ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็จะไม่มีเช่นกัน ส่วนกลุ่มชาวพุทธจะทำกัน หรือจะทำกันอย่างไรนั้น ขอให้ดูกันไปก่อน แต่เอาตามจับยามสามตาดูแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะต้องบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแน่นอน” (www.prachatai.com เวบหนังสือพิมพ์ออนไลน์ 25 เมษายน 2550)

พระกิตติเมธี ที่ปรึกษาของคณาจารย์ชาวพุทธแห่งประเทศไทย กล่าวถึงการให้บรรจุพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “อย่างกลัวเรื่องความขัดแย้ง ซึ่งทั่วโลกเห็นชอบที่จะให้พุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางอยู่ที่ประเทศไทย และยกย่องวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญของโลก ดังนั้นเราน่าจะทำได้ที่จะยกย่องให้พุทธศาสนาในไทยเป็นศาสนาประจำชาติ” (หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก 30 เม.ย. 2550)

ประเด็นความต้องการให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ

1) เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมากกว่าสองพันปี

2) เพราะคนไทยเกินกว่า 94% เป็นพุทธศาสนิกชน

3) เพราะพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ

4) เพราะคนไทยมีรากฐานทางวัฒนธรรมมาจากพระพุทธศาสนา

5) เพราะ โลกยอมรับว่าประเทศไทยคือเมืองพุทธ

6) เพราะคนไทยมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นเอกลักษณ์

7) เพราะศาสนาในข้อ 6 มีศาสนาพุทธเป็นหลัก

8) เพราะพระมหากษัตริย์ตรัสไว้หลายครั้งว่าประเทศไทยมี

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

9) เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสำคัญ ต้องบันทึกสิ่งสำคัญของชาติได้ให้ครบถ้วน

10) เพราะเป็นการรับรองความจริงที่เป็นจริงอยู่แล้ว คือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติอยู่แล้ว

11) เพราะรัฐธรรมนูญรับรองชาติ และพระมหากษัตริย์ได้แล้ว แต่ยังมีได้เขียนรับรองศาสนาพุทธไว้ เป็นความไม่สมบูรณ์

12) เพราะสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทรงชี้แจงไว้แล้วในคำอธิบายเรื่องธงไตรรงค์ว่า “ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายถึงพระไตรรัตน์และธรรมะกัมมิจิตไทย

13) เพราะไม่ได้เป็นเรื่องกีดกันเสรีภาพของใคร เนื่องจากไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๗ (๒๕๕๐)

14) เพราะคนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาส่วนมากต้องการให้บัญญัติ

15) เพราะพระมหากษัตริย์ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ไว้แล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” (สัมภาษณ์พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 15 มิถุนายน 2552)

สรุปประเด็นหลักของการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 ของกลุ่มพระสงฆ์ คือ ต้องการให้บัญญัติคำว่า “ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3) ประเด็นการพิจารณาของกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง กล่าวก่อนที่จะมีการพิจารณาของกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญว่า “หากต้องการให้ร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ควรพิจารณาด้วยว่าจะต้องมีการบังคับใช้หรือออกกฎหมายใดมาบังคับแก่ประชาชนและผู้ที่อยู่ในแวดวงศาสนาบ้าง เพื่อให้บทบัญญัติมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เบื้องต้นเห็นว่า ควรกำหนดบทบัญญัติให้มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ใน 7 ประเด็น คือ

1) บังคับให้มีสถาบันการศึกษาของพระมหาวชิวิทยาลัยสงฆ์และโรงเรียนของสามเณร โดยให้มีการสอบไล่พระและเณร เพื่อประเมินความรู้และยกระดับมาตรฐานการศึกษา

2) ควรบังคับให้มีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติสมาธิเจริญสติปัญญาของประชาชนในประเทศ โดยมีมาตรการให้เงินอุดหนุนและลดภาษีแก่ผู้บริจาคผู้สนับสนุนการปฏิบัติธรรม

3) บังคับให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ก่อนบวช เพื่อให้ผู้บวชสามารถศึกษาศาสนาพุทธก่อนการบวชและบวชแล้ว

4) บังคับให้มีมาตรการส่งเสริม ช่วยเหลือ ผู้ที่มีส่วนในการทำนุบำรุงศาสนา โดยเฉพาะผู้ที่บวชเป็นพระ หากบวชมากกว่า 5 ปี

5) บังคับให้ตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของพระ-เณรอย่างจริงจัง และมีผลใช้บังคับในทางกฎหมายอย่างแท้จริง โดยมีบทบัญญัติที่เข้มงวดยิ่งกว่าการตรวจสอบข้าราชการและนักการเมือง โดยอาจมีหน่วยงานในลักษณะเดียวกับคณะกรรมการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบวงการสงฆ์ โดยเฉพาะ นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินสมบัติของศาสนาโดยตรง

6) วัดต้องเป็นวัดอย่างแท้จริง คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม โดยตัดขาดจากพุทธพาณิชย์ พระเครื่อง หรือผลประโยชน์ทางธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และ

7) บังคับให้มีตำราจรรยาบรรณของพระ คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระ หากมีการกระทำผิดศีล ผิดจากหลักศาสนาหรือไม่เหมาะสมให้มีการลงโทษอย่างเข้มงวด และได้ นำข้อเสนอทั้ง 7 ข้อ ไปหารือกับกรมการปกครองร่างรัฐธรรมนูญบางส่วนแล้ว โดยกรมการฯ มีความเห็นว่า หากจะบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติก็ควรออกกฎหมายลูกที่ สอดคล้องกับแนวทางทั้ง 7 ด้านที่เสนอมานี้ เพื่อให้มีผลบังคับใช้ด้วย”

นายจรัญ ภักดีธนากุล รองคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ทำทางออกเรื่องดังกล่าวในจุดที่พอจะรับกันได้ทั้งสองฝ่าย ส่วนที่มีการเสนอทางออกให้บัญญัติว่า “ศาสนาพุทธอยู่คู่ประเทศไทย” นั้น เห็นว่า “ยังไม่ควรกำหนดลงไป เพราะจะกลายเป็นจุดตรงที่เป็นความขัดแย้งเพิ่มขึ้น ควรที่ทุกฝ่ายจะต้องหาทางออกร่วมกัน ขณะนี้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกำลังดำเนินการ ถ้าจำเป็นต้องประชุมร่วมกันก็ประชุม ถ้าไม่จำเป็นก็ประสานงานกันได้” (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ 20 พ.ค. 2550)

ส.ส.ร. ที่ลงชื่อขอแปรญัตติประเด็นให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติประกอบด้วย นายเดโช สวานานนท์ นายจรัญ ภักดีธนากุล นางสดศรี สัตยธรรม นายศรีราชา เจริญพานิช นายธีรวัฒน์ ร่มไทรทอง นายช. ชัยนาท ศรีเสมาเมือง นายชาติชาย แสงสุข นายอรรถรัตน์ รัตนจันทร์ นายการุณ ไสงาม นายเสวต ทินกุล และนายพิเชียร อำนางประเสริฐ

เป็นที่น่าสังเกตว่าระหว่างการแถลงข่าวของนายพิเชียร พล.อ.ธงชัย เกื้อสกุล แกนนำฝ่ายขวาวาส ที่ปักหลักชุมนุมหน้ารัฐสภา เพื่อให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ได้มาร่วมสังเกตการณ์การแถลงข่าวด้วย ด้านนายวรเดช อมรรวิพัฒน์ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กล่าวว่า ขณะนี้ ได้รวบรวมรายชื่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประมาณ 80 รายชื่อ เพื่อสนับสนุนมติของคณะกรรมการการศาสนา จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ คาดว่าจะได้เกิน 100 คน เพื่อยื่นต่อ นายบรรณิธิ เศรษฐบุตร ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ และ น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ ประธานกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ ภายในวันที่ 1 มิ.ย. 2550 นี้

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ร่วมลงชื่อ อาทิ นางชวนพิศ ฉายเหมือนวงศ์ นายณรงค์ โชควัฒนา ร.ต.อ.ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ พล.ร.ท.พะจุนธุ์ ตามประทีป

พล.อ.อู๊ด เบื้องบน พล.อ.ปรีชา โจนแสน นายพินิจ จารุสมบัติ พล.ต.อ.สุนทร ชัยขวัญ
(หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 28 พ.ค. 2550)

ที่รัฐสภา เมื่อวันศุกร์ที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2550 เวลา 10.00 น. นาย
อัศวินวิทย์ สุมวงศ์ รองประธานคณะกรรมการ (กมธ.) ยกร่างรัฐธรรมนูญ เป็นประธานประชุม
กมธ. วาระพิจารณาปรับแก้ร่างในส่วนที่รอการพิจารณา นายอัชพร จารุจินดา รองเลขานุการ
กมธ. ยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอคำแปรญัตติรายมาตราของสมาชิกสภากร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) และ
เปิดให้สมาชิกอภิปราย มีประเด็นสำคัญ อาทิ มาตรา 2 นายพิเชียร อำนาจวรประเสริฐ และคณะ
ขอแปรให้บัญญัติพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ที่ประชุมเห็นควรให้รอฟัง ส.ส.ร. มาชี้แจง
ก่อน มาตรา 14 นายสุรชัย เลียงบุญเลิศชัย และคณะ ขอแปรเพิ่มข้อความว่า ห้ามองคมนตรีเป็น
กรรมการและนายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งฝ่ายเลขฯแจ้งว่า หมวดยกพระมหากษัตริย์จะขอให้ไม่มีการ
แก้ไข มาตรา 30 ที่กลุ่ม กมธ. สามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชามติเสนอให้เพิ่มเรื่อง
การห้ามเลือกปฏิบัติบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ฝ่ายเลขฯให้แขวนไว้ก่อน

ขณะที่การประชุมสภากร่างรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาร่างรับธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ... ที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเสร็จแล้ว ได้เริ่มขึ้น
เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2550 เวลา 09.45 น. โดยมีนายบรรณิธิ เศรษฐบุตร ประธานสภากร่าง
รัฐธรรมนูญ เป็นประธานในที่ประชุม ซึ่งการพิจารณามาตรา 2 ที่บัญญัติว่า ประเทศไทยมีการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นายพิเชียร อำนาจวรประเสริฐ
ส.ส.ร. ขอแปรญัตติเพิ่มเติมในวรรคสองว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่นายศักดิ์ชัย
อุ้นจิติกุล ส.ส.ร. ได้เสนอให้นำมาตรา 2 และมาตรา 37 ไปพิจารณารวมกับมาตรา 78 เพราะมี
เนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งที่ประชุมก็เห็นด้วยให้แขวนมาตรา 2 เพื่อนำไปพิจารณารวมกับมาตรา 78
ที่บัญญัติให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาฯ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 11 มิ.ย.
2550)

วันศุกร์ที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2550 เวลา 10.20 น. การประชุมสภา
กร่างรัฐธรรมนูญ โดยนายเสรี สุวรรณภานนท์ รองประธานสภากร่างรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่ประธาน
ในที่ประชุม ซึ่งเป็นการพิจารณาในชั้นแปรญัตติ โดยนำมาตราต่าง ๆ ที่แขวนไว้กลับมาพิจารณา
ใหม่ เริ่มจากมาตร 2 ที่ตามร่างของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญระบุว่า “ประเทศไทยมีการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” โดยนางสดศรี สัตยธรรม
กรรมาธิการฯ ขอสงวนความเห็นให้เพิ่มความในวรรคสองว่า พุทธศาสนิกชนชาวไทยพึงจรโรง
ศาสนาพุทธให้ยั่งยืนวัฒนาสถาพรคู่ชาติบ้านเมืองสืบไป ขณะที่นายพิเชียร อำนาจประเสริฐ
ส.ส.ร. ขอแปรญัตติเพิ่มข้อความว่า และมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

ก่อนจะเข้าสู่การอภิปรายของผู้สงวนคำแปรญัตติ น.ค.ประสงค์
สุนศิริ ประธานคณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า

“การที่ไม่ได้บรรจุคำว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมี
เหตุผล 2 ประการคือ 1. ข้อพิจารณาด้านรัฐศาสตร์ 2. ข้อพิจารณาด้านพระพุทธศาสนา โดย
เหตุผลด้านรัฐศาสตร์คือ รัฐจะไม่ใช้ความเชื่อของใครเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ แต่จะใช้
กฎหมายบังคับให้คนในรัฐปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งประเทศไทยไม่ได้ใช้พระพุทธศาสนา
เป็นกฎหมายรัฐ หรือกฎหมายของประเทศไทย ฉะนั้นการนำศาสนาไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจึง
เป็นวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย”

“ส่วนข้อพิจารณาทางด้านศาสนาพุทธ คือการที่พระพุทธศาสนาจะ
ดำรงอยู่ คู่กับประเทศไทยนานแค่ไหนนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การเข้าถึงและเข้าใจหลักศาสนาตาม
คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ และนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ไม่ได้อยู่กับเรื่องของการบัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ขนาดพระพุทธองค์ทรงมีพระราชบิดาเป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะทรงสั่ง
การหรือออกกฎหมายใช้บังคับได้ แต่พระพุทธองค์ก็ไม่ได้ทรงใช้ หากแต่ฝากไว้กับพุทธบริษัท
ทั้งหลาย คือพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ให้ช่วยกันดูแลด้วยการ
ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยคำสั่งสอนแต่จากข้อเท็จจริงในขณะนี้พุทธบริษัท
4 ที่ไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในร่องในรอยของพระธรรมวินัยคำสั่งสอนก็มีอยู่ไม่น้อย พุทธบริษัทบาง
หมู่เหล่าไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในกิจธุระหน้าที่ของตนด้วยซ้ำ นอกจากนี้ในปฐมเทศนามีคำตรัส
เกี่ยวกับสิ่งที่บรรพชิตไม่ควรเสพไม่ควรปฏิบัติคือ การเสพกามและการทรมาณตน การประกอบ
ตนให้ลำบากเปล่าคือความพยายามบรรลุที่หมายด้วยวิธีการทรมาณตนเองให้ลำบากด้วยอาการต่าง
ๆ ซึ่งเรียกว่าอวดตักสิมถาณูโยคนั้น เป็นที่สุดของความเลวของคำทรมานไม่ควรเสพ”

ต่อมาสมาชิกได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางสลับกันระหว่างผู้ที่เห็น
ด้วยกับไม่เห็นด้วย โดยนายเคโซ สวานานนท์ รองประธานสภากร่างรัฐธรรมนูญ ลงมาใช้สิทธิ
อภิปรายเห็นด้วยกับการบรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยกล่าวถึงท้ายการ
อภิปรายไว้ว่า การเขียนศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติน่ารังเกียจมากหรืออย่างไร ขณะที่นาง
สดศรี สัตยธรรม กรรมการกร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ศาสนาพุทธเลวลงไป เพราะผู้ปฏิบัติไม่ได้ปฏิบัติตามคำ
สอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้น การปฏิบัติดีกว่าแค่บรรจุถ้อยคำ ด้านนายพิเชียร อำนางวรประเสริฐ
ส.ส.ร. อภิปรายว่า ขณะนี้สังคมไทยลดความสำคัญของพระพุทธศาสนามาก ศาสนาพุทธถูกรุกราน
อย่างรุนแรง เกิดความคลอนแคลน การเมืองไทยเป็นภัยต่อศาสนา เด็กและเยาวชนถูกกระแส
วัฒนธรรมตะวันตกบั่นทอน หากไม่บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญศาสนาพุทธก็จะล่มสลาย

นายชงทอง จันทรางศุ กรรมาธิการฯ ชี้แจงว่า “ตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญฉบับแรก มีข้อความหนึ่งในมาตรา 9 ระบุว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก แสดงถึงลักษณะพิเศษที่แสดงถึงการยอมรับพระพุทธศาสนาว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นับถือ การบรรจุในมาตรา 9 เป็นภูมิปัญญาของคนร่างรัฐธรรมนูญที่ละมุนละม่อม การเขียนเท่านี้ก็น่าจะพอเหมาะพอควร และงบประมาณปีนี้จัดสรรให้กว่า 3,000 ล้านบาทก็น่าจะเป็นคำตอบที่ชัดเจน ที่ไม่บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญที่เป็นแค่กระดาษรับรองทางกฎหมาย”

นายวิฑูรย์ บุญญสฤติย์ ส.ส.ร. เสนอญัตติขอให้ลงคะแนนลับ ขณะที่นายเจิมศักดิ์เสนอญัตติขอให้ลงคะแนนโดยเปิดเผย โดยโหวตกัน 2 ครั้ง ครั้งแรก ลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่ ต่อคำสงวนความเห็นชอบของนางสดศรี สัตยธรรม กรรมาธิการฯ ปรากฏว่าที่ประชุมเห็นชอบตามร่างของคณะกรรมาธิการฯ 74 เสียง ไม่เห็นชอบ 13 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง ครั้งที่ 2 ลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่ต่อคำแปรญัตติของนายพิเชียร ปรากฏว่าที่ประชุมเห็นชอบตามร่างของคณะกรรมาธิการฯ 66 เสียง ไม่เห็นด้วย 19 เสียง งดออกเสียง 4 และไม่ลงคะแนน 1 เสียง หมายความว่าไม่มีการบรรจุคำว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ

ด้านการชุมนุมของกลุ่มพระสงฆ์ที่บริเวณหน้ารัฐสภานั้น ช่วงเช้ามีชาวพุทธทยอยมาร่วมชุมนุมมากกว่าที่ผ่านมา เพื่อรอลุ้นการแปรญัตติของ ส.ส.ร. ว่าจะมีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยผู้ชุมนุมต่างโห่ร้องแสดงความไม่พอใจทุกครั้ง ที่ ส.ส.ร. อภิปรายคัดค้านจนกระทั่งเวลาประมาณ 15.30 น. หลังจากรู้ผลว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติไม่บัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร ประธานรัฐสภาอารามได้นำพระสงฆ์กว่า 10 รูป และผู้ชุมนุมกลุ่มหนึ่งเดินไปที่หน้าประตูทางเข้ารัฐสภา เพื่อผลัดใบตราจำลองขนาดใหญ่ที่มีป้ายผ้าพันรอบบาตรว่า “รัฐธรรมนูญ 2550” ให้คว่ำลง พร้อมทั้งดันบาตรเข้าไปจนติดประตูทางเข้ารัฐสภา อันเป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ชุมนุมขอคว่ำบาตรรัฐธรรมนูญ โดยระหว่างที่กำลังคว่ำบาตรอยู่นั้น พระสงฆ์ที่นั่งอยู่ในเต็นท์ก็พร้อมกันสวดบังสุกุลไปด้วย อย่างไรก็ตามขณะที่กำลังชุมนุมมีพระชาตขวัณ อาชุลโล วัดบ้านกะลัน จ.สุรินทร์ ปีนขึ้นไปบนบาตร ทำให้ฝ่ายรักษาความปลอดภัยของรัฐสภาอารามต้องนำตัวกลับไปที่เต็นท์อำนวยความสะดวก

พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร ได้กล่าวถึงกรณีนี้ที่พระสงฆ์คว่ำบาตร ส.ส.ร. ว่า

“การชุมนุมที่ผ่านมากกว่า 3 เดือนเพื่อขอขบิณฑบาตกับ ส.ส.ร. ให้บัญญัติศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ ส.ส.ร. ก็ไม่ใส่บาตรให้พระสงฆ์ การคว่ำบาตรเพื่อต้องการแสดงให้เห็นว่าต้องการคว่ำบาตรมิใช่ก็เลสที่บังตาและบังปัญญาของ ส.ส.ร. ที่ไม่ฟังเสียง

ประชาชน ตามพระธรรมวินัยแล้วพระสงฆ์สามารถว่าบาตรญาติโยมได้ หากญาติโยมพุดจาอุหมีนพระสงฆ์ ขอยืนยันว่าไม่ได้ต้องการต่อสู้กับนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ส.ส.ร. และ น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ ประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามในส่วนของการชุมนุมและอดอาหารนั้นจะยุติไว้ก่อน และจะสลายการชุมนุมชั่วคราวเพื่อหาแนวทางในการเคลื่อนไหวต่อไป แต่จะมีชาวพุทธและพระสงฆ์บางส่วนที่จะชุมนุมอย่างต่อเนื่องที่หน้ารัฐสภาต่อไป” (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 30 มิ.ย. 2550)

1.2 สาเหตุของการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 - 2550 (ประยูร โทธิ์ไชยรัตน์ 2549: 124-131; สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 15 มิถุนายน 2552; www.prachatai.com เว็บหนังสือพิมพ์ออนไลน์ 25 เมษายน 2550) จากหลักฐาน ข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่กล่าวมา สามารถสรุปวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการออกมาเรียกร้องให้รัฐบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีอยู่หลายประการด้วยกัน คือ

1) **ความต้องการที่จะพัฒนาพระพุทธศาสนาในเรื่องของการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพและกว้างขวางยิ่งขึ้น** ความต้องการที่จะให้พระพุทธศาสนากลับมามีความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน เยาวชน และประชาชน โดยเฉพาะในรูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องการที่จะที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ชาวโลกให้มากยิ่งขึ้น โดยมองว่าความต้องการเหล่านี้จะเกิดขึ้นและทำสำเร็จได้จะต้องมีหน่วยงานระดับกระทรวงมาดูแลสนับสนุน ซึ่งมูลเหตุข้อนี้พิจารณาได้จากเอกสารต่าง ๆ ของกลุ่มพระสงฆ์ที่ชุมนุมเรียกร้อง

2) **ความต้องการที่จะให้ภาครัฐให้ความสำคัญ ดูแล และสนับสนุนพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่** ทางกลุ่มพระสงฆ์มีความต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากสถาบันพุทธศาสนาและองค์กรสงฆ์เป็นองค์กรใหญ่และมีภารกิจมาก แต่กรมการศาสนาเล็กมากเกินไปจึงอยากให้ภาครัฐให้ความสำคัญ ดูแล ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรสงฆ์ และสนับสนุนพระพุทธศาสนา สถาบันสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

3) **รัฐบาลไม่มีการพูดคุยกับผู้แทนหรือแกนนำคณะสงฆ์** ในช่วงเวลาที่พระสงฆ์แกนนำต้องการอธิบายถึงประเด็นปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่มพระสงฆ์ก่อนที่จะออกมาเคลื่อนไหว หลายครั้งที่คณะพระสงฆ์กลุ่มแกนนำถูกปฏิเสธจากฝ่ายรัฐบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประเด็นนี้ก็ไม่สามารถมองข้ามได้ เพราะถ้าหากฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการหารือถึงปัญหาและความต้องการในเรื่องนี้กับแกนนำพระสงฆ์อาจจะนำไปสู่ทางออกหรือการยุติปัญหาการออกมาชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ได้

1.3 วัตถุประสงค์ของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2537 - 2550 (ประชุมวุฒิสภาครั้งที่ 2549: 124-131; สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 15 มิถุนายน 2552; สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทศสนีโย วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552)

1. ความต้องการให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยนิตินัย จากความพยายามและความต้องการที่จะผลักดันให้รัฐบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2537 และเข้มข้นขึ้นมาอีกใน พ.ศ.2540 เมื่อครั้งมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่โดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ซึ่งมีพระสงฆ์และชาวพุทธลงชื่อกว่า 2,060,000 รายชื่อ เพื่อสนับสนุนให้ ส.ส.ร. เขียนบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” จนกระทั่งมาถึง พ.ศ. 2545 เมื่อรัฐบาลและวุฒิสภาได้ดำเนินการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่และมีการเพิ่มกระทรวง ทบวง กรม ทางกลุ่มพระสงฆ์จึงได้ออกมาเรียกร้องเพื่อให้รัฐและฝ่ายการเมืองจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย จนมาถึงการประชุมเคลื่อนไหวก่อน พ.ศ. 2550 ที่มีพระสงฆ์ออกมาชุมนุมเป็นจำนวนมากว่าทุกครั้งที่ผ่านมา เนื่องจากกลุ่มพระสงฆ์แกนนำมีการสังคมนวาคิดดังกล่าวนี้มานานทำให้พระสงฆ์แกนนำยังไม่ละความพยายามที่ผลักดัน “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. ความต้องการที่จะให้สถาบันพระพุทธศาสนามีความมั่นคงสถาพร และเป็นห่วงภัยคุกคามจากนอกศาสนา ความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อยกฐานะพระพุทธศาสนาให้เป็นสถาบันหรือโครงสร้างหลัก 1 ใน 3 สถาบันหลักของสังคมไทย ซึ่งได้แก่ ชาติ ศาสนา (พุทธ) พระมหากษัตริย์ และให้มีหน่วยงานรองรับหรือสนับสนุนพระพุทธศาสนาที่ใหญ่ขึ้นหรือระดับชาติหรือระดับกระทรวงเช่นเดียวกับหลายประเทศ อาทิ ศรีลังกา พม่า เขมร ลาว ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มพระสงฆ์มองว่า สถาบันพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของสังคมไทย ถ้าหากสถาบันที่เป็นรากเหง้าของสังคมอ่อนแอแอลงหรือไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์จะทำให้สังคมไทยอ่อนแอลงไปด้วย โดยจะเห็นได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่มีออกมาในช่วงการประชุมเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์และคำให้สัมภาษณ์ของพระแกนนำ รวมทั้งคำอภิปรายของสมาชิกวุฒิสภากลุ่มที่สนับสนุนหรือเห็นด้วยกับกลุ่มพระสงฆ์ ในประเด็นภัยคุกคามจากองค์กรหรือศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมากที่พระสงฆ์เป็นห่วงในเรื่องนี้รวมทั้งภัยที่มุ่งทำลายพระพุทธศาสนาในรูปแบบอื่นอีก เช่น กรณีพระสงฆ์จาก 3 จังหวัดชายแดนในภาคใต้ ถูกทำร้าย ถูกทำลายศาสนสถาน ซึ่งพระสงฆ์มีความเป็นห่วงถึงภัยคุกคามจากต่างศาสนาเป็นอย่างมาก

2. พฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวกิจกรรมให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันเรียกร้องจะพบว่า พระสงฆ์มิได้อยู่ในฐานะและมีช่องทางหรือการกดดันทางการเมืองอย่างเป็นทางการอันเป็นที่ยอมรับของรัฐ การชุมนุมของกลุ่มพระสงฆ์ถูกจำกัดด้วยปัจจัยต่าง ๆ ของสังคม อาทิ โครงสร้างสังคมทางการเมืองไทยดัดลัทธิและห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ไม่ให้มีการพูดหรือวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการเมือง ไม่มีสิทธิออกความเห็นทางการเมือง เป็นต้น

โดยสังคมทางการเมืองไทยมองว่า พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ไม่ใช่กิจของสงฆ์ที่จะเข้าไป หากมีพระสงฆ์กลุ่มใดออกมาเคลื่อนไหวหรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มักถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือถูกต่อต้านจากสังคม ดังนั้นในการวิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวกิจกรรมให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แบ่งรายละเอียดดังต่อไปนี้

- พฤติกรรมและรูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

2.1 พฤติกรรมและรูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พระพรหมคุณาภรณ์ 2550: 13; สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 15 มิถุนายน 2552; www.bpct.org)

พฤติกรรมและรูปแบบขบวนการการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวกิจกรรมให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระสงฆ์ที่บทบาทเป็นอย่างมากในเรื่องการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ พระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์แกนนำ ซึ่งเป็นผู้ชักชวนพระสงฆ์ได้บังคับบัญชาและฆราวาสลูกศิษย์ให้ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยให้เหตุผลถึงข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ผ่านขบวนการเคลื่อนไหวกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

1. กระบวนการสื่อสาร ได้แก่

1.1 สิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อดีของการบัญญัติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ บทความเกี่ยวกับข้อดีของการบรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จะมีการตีพิมพ์ออกมาจากพระแกนนำที่มีชื่อเสียงที่อ้างถึงข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเป็นจำนวนหลายรูป เช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เรื่อง เจาะหาความจริงเรื่องศาสนาประจำชาติ และความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เรื่องศาสนาประจำชาติ

1.2 วิทยุ ในปัจจุบันมีวัดทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดมีสถานีวิทยุ

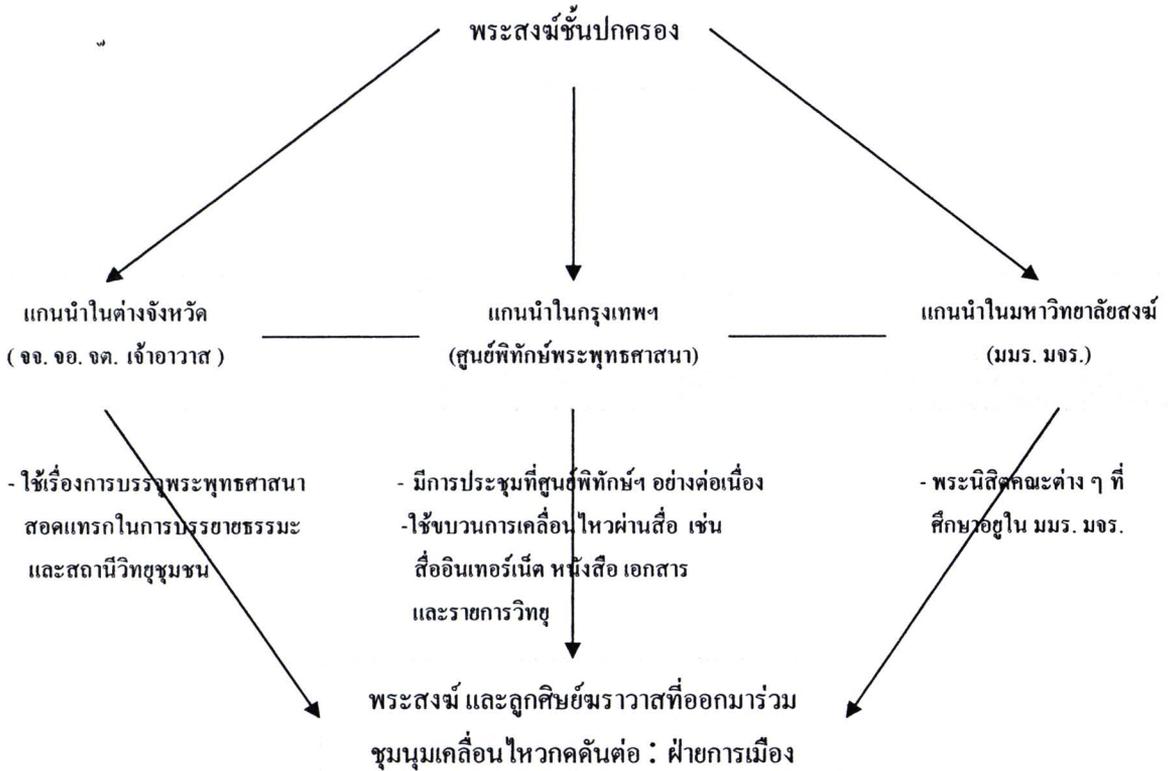
เป็นของตนเองหลายวัด เช่น วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพฯ (เอ.เอ็ม 1422 กิโลเฮิร์ต/คลื่น เอฟ เอ็ม 104.25 เม็กกาเฮิร์ต) กลุ่มพระสงฆ์จึงใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นช่องทางในการสื่อสารออกอากาศเกี่ยวกับประเด็นสาเหตุ ข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

1.3 สื่ออินเทอร์เน็ต กลุ่มพระสงฆ์แกนนำมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทาง

สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาฯ มีเว็บไซต์เป็นของศูนย์ คือ www.bpct.org ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในด้านพระพุทธศาสนา รวมถึงประเด็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และนโยบายปกป้องพระพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันพระสงฆ์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากในการเผยแพร่ธรรมะ และใช้เป็นช่องทางในการเคลื่อนไหวผลักดันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติอีกทางหนึ่ง

2. การบรรยายธรรมะ ในงานพิธีต่าง ๆ ที่มีพระสงฆ์มาประชุมกันเป็น

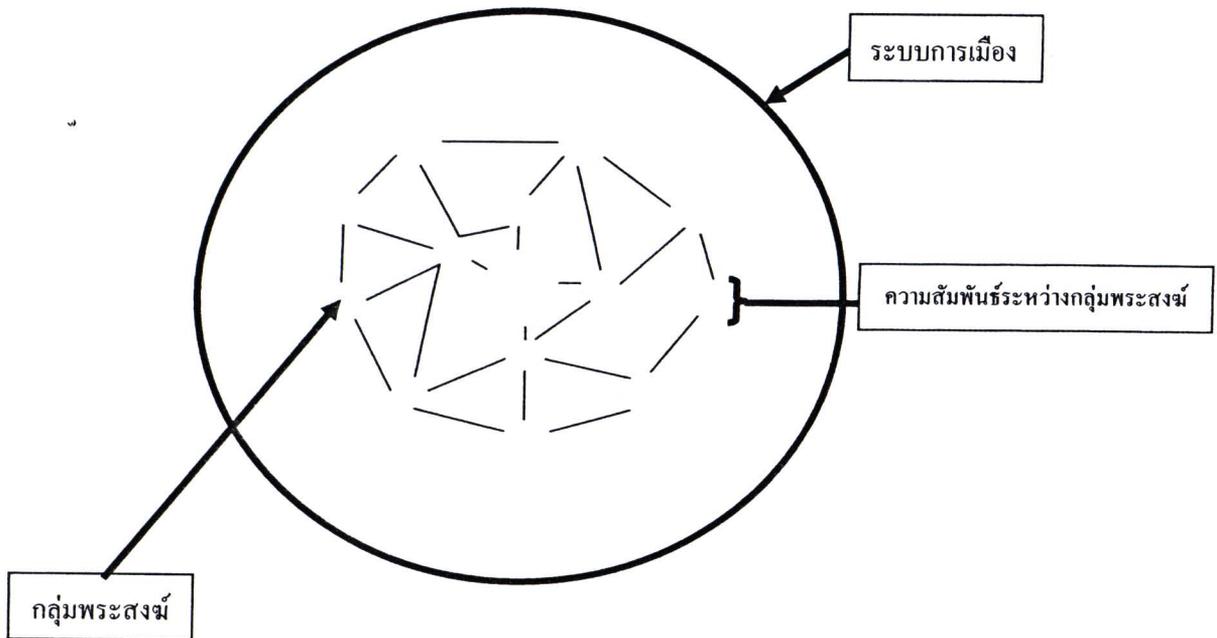
จำนวนมาก เช่น การอบรมของคณะสงฆ์ งานปริวาสกรรม และในงานที่มีการแสดงธรรม (เทศน์) ให้พระลูกศิษย์และฆราวาสฟัง พระสงฆ์ที่เป็นผู้บรรยายหรือเทศน์ (ชั้นปกครอง แกนนำ) มักจะสอดแทรกประเด็นประโยชน์ข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ สิ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้บังคับบัญชาและลูกศิษย์ที่เป็นฆราวาสให้ความน่าเชื่อถือในข้อมูลในเรื่องข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เนื่องจากความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์แกนนำ คือ เป็นทั้งครูอาจารย์ พระผู้ใหญ่ พระธรรมทูต โดยพระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์กลุ่มแกนนำให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่ควรจะจรจร โลงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญมั่นคงและดำรงอยู่คู่ประเทศไทย ซึ่งพฤติกรรมรูปแบบและการเคลื่อนไหวผลักดันของพระสงฆ์ชั้นปกครองและกลุ่มพระสงฆ์แกนนำ มีดังนี้

ภาพที่ 4.1 พฤติกรรมรูปแบบและขบวนการเคลื่อนไหวผลักดันของพระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์แกนนำในการชักชวนพระสงฆ์ และลูกศิษย์ร่วรวาสให้ออกมาร่วมชุมนุมเรียกร้องผลักดันให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550)

รูปแบบการชุมนุมเคลื่อนไหวดังกล่าว 4.1 นั้น เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพระสงฆ์ คือ เพื่อให้มีแกนกลางเป็นองค์การของโครงสร้าง เช่น สายการบังคับบัญชา กฎระเบียบ จากพระสงฆ์ชั้นปกครอง โดยกระบวนการของการเคลื่อนไหวผลักดัน มีขั้นตอนการดำเนินการ ขั้นตอนการต่อสู้ คือ (เผยแผ่ประโยชน์ข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ) เป็นตัวขับเคลื่อน ด้วยการใช้สื่อทุกรูปแบบในการส่งข่าวสารระหว่างกันของกลุ่มพระสงฆ์ เช่น เอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ไปสเตอร์ ทำให้เกิดกระแสไหลเวียนของข่าวสารสู่สังคม และทำให้รูปแบบการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์เข้มแข็งขึ้น ทำให้ภาคสังคมและการเมืองสนใจในข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์มากขึ้น ซึ่งในการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในครั้งล่าสุดใน พ.ศ. 2550 กลุ่มพระสงฆ์มีแกนนำที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นกว่าในครั้งก่อน ๆ มีขนาดของกลุ่มที่ชัดเจน ขนาดชุมนุมใหญ่ขึ้น มีกลุ่มแกนนำที่ทำงานที่เป็นรูปแบบ เป็นขั้นตอน พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหว คือ พระสงฆ์แกนนำจากศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย โดยมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งพระสงฆ์และฆราวาสมาช่วยในการทำงาน โดยมีการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งพระสงฆ์แกนนำจากศูนย์พิทักษ์ฯ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของสงฆ์ทั้งสองแห่งจึงมีความใกล้ชิดกับพระสงฆ์ที่เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นลูกศิษย์ของตน และได้ชักชวนลูกศิษย์ออกมาเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวได้ง่ายขึ้น โดยชี้ให้เห็นถึงภัยอันตรายและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาอยู่บ่อยครั้ง เช่น เหตุการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พระสงฆ์ถูกทำร้าย พระสงฆ์ที่เป็นนิสิตมีความรักในพระพุทธศาสนาอยู่แล้วจึงพร้อมที่จะออกมาเข้าร่วมชุมนุมเพื่อที่จะปกป้องพระพุทธศาสนาอยู่ทุกครึ่ง ประจวบกับในเวลาที่เราอาจารย์ของตน (แกนนำ) ขออาสาสมัครจากกลุ่มพระสงฆ์นิสิต(ลูกศิษย์) พระสงฆ์กลุ่มนี้จึงออกมาโดยสมัครใจและพร้อมใจเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวฯ

พฤติกรรมและรูปแบบขบวนการชุมนุมเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มพระสงฆ์ ต่อข้อเสนอดังกล่าว เป็นการต่อสู้กันในระบบสังคมและการเมืองเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางของกลุ่มพระสงฆ์ที่ผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หากวิเคราะห์ตามทฤษฎีกลุ่มของเดวิด ทูรแมน (David B. Truman) กล่าวคือ เราจะเข้าใจรูปแบบกระบวนการรวมกลุ่ม โดยมองว่าเป็นระบบของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมีเป้าหมายที่แน่นอน ซึ่งกลุ่มมีความสมัครสมานสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลาในลักษณะของการแข่งขันที่ไม่มีวันที่สิ้นสุด ซึ่งกระบวนการเรียกร้องมีรูปแบบตามแนวทางทฤษฎีกลุ่มดังนี้

ภาพที่ 4.2 แผนภูมิพฤติกรรมกรรมการรวมกลุ่มของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติ
พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นว่า พฤติกรรมการรวมกลุ่มของกลุ่มพระสงฆ์ มีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี เป็นไปด้วยความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกันในกลุ่มพระสงฆ์ เพื่อเป็นเครื่องต่อรองกับฝ่ายการเมือง คือ การให้ ส.ส.ร./สมาชิกรัฐสภา อภิปรายบัญญัติข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งทำให้ ส.ส.ร./สมาชิกรัฐสภา (ระบบการเมือง) ต้องอภิปรายถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ และในท้ายที่สุด ส.ส.ร./สมาชิกรัฐสภา ส่วนมากก็ไม่เห็นด้วยทุกครั้งที่มีการลงมติในเรื่องนี้ ตั้งแต่ครั้งแรกใน พ.ศ. 2537 ที่มีลงมติในเรื่องนี้จนถึง พ.ศ. 2550

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ทั้ง 3 กลุ่ม คือ พระสงฆ์ชั้นปกครอง พระสงฆ์แกนนำ และพระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 โดยแยกเป็นหัวข้อหลักดังนี้

1) สาเหตุและวัตถุประสงค์ที่กลุ่มพระสงฆ์ทั้ง 3 กลุ่มต้องการให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีอยู่ 5 สาเหตุ คือ

1.1 ความต่อเนื่องของแนวคิดและความต้องการให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากความพยายามและความต้องการที่จะผลักดันให้รัฐบัญญัติไว้ใน

รัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” เริ่มผลักดันมาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 และ
 เข้มขันขึ้นมากอีกใน พ.ศ. 2540 เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่โดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ
 (ส.ส.ร.) ซึ่งพระสงฆ์และชาวพุทธลงชื่อกว่า 2,060,000 รายชื่อ เพื่อสนับสนุนให้ ส.ส.ร. บัญญัติไว้ใน
 รัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” แต่ไม่ได้รับการตอบรับสนอง รวมถึง
 การเรียกร้องกระทรวงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545 จนกระทั่งตกผลึกกลายเป็นการ
 ชุมนุมเรียกของกลุ่มพระสงฆ์ ที่ต้องการให้บัญญัติข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำ
 ชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2550 ดังคำสัมภาษณ์ของกลุ่ม
 พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวผลักดันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ใน
 รัฐธรรมนูญ

“ความต้องการที่ให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ

- 1) เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมากกว่าสองพันปี
- 2) เพราะคนไทยเกินกว่า 94% เป็นพุทธศาสนิกชน
- 3) เพราะพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ
- 4) เพราะคนไทยมีรากฐานทางวัฒนธรรมมาจากพระพุทธศาสนา
- 5) เพราะ โลกยอมรับว่าประเทศไทยคือเมืองพุทธ
- 6) เพราะคนไทยมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นเอกลักษณ์
- 7) เพราะศาสนาในข้อ 6 มีศาสนาพุทธเป็นหลัก
- 8) เพราะพระมหากษัตริย์ตรัสไว้หลายครั้งว่าประเทศไทยมีพระพุทธศาสนา

เป็นศาสนาประจำชาติ

- 9) เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสำคัญ ต้องบันทึกสิ่งสำคัญของชาติได้ให้

ครบถ้วน

- 10) เพราะเป็นการรับรองความจริงที่เป็นจริงอยู่แล้ว คือศาสนาพุทธเป็น

ศาสนาประจำชาติอยู่แล้ว

- 11) เพราะรัฐธรรมนูญรับรองชาติ และพระมหากษัตริย์ได้แล้ว แต่ยังมีได้

เขียนรับรองศาสนาพุทธไว้ เป็นความไม่สมบูรณ์

- 12) เพราะสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทรงชี้แจงไว้แล้วในคำอธิบาย เรื่องธงไตร

รงค์ว่า “ชาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายถึงพระ ไตรรัตน์และธรรมะคัมภีร์ไทย

- 13) เพราะ ไม่ได้เป็นเรื่องกีดกันเสรีภาพของใคร เนื่องจากไม่เกี่ยวข้องกับ

เรื่องเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๗ (๒๕๕๐)

- 14) เพราะคนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาส่วนมากต้องการให้บัญญัติ

15) เพราะพระมหากษัตริย์ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ไว้แล้วเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้บัญญัติว่า ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” (สัมภาษณ์ พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 15 มิถุนายน 2552)

1.2 ผลกระทบจากการออกกฎหมายที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเรื่องนี้ กลุ่มพระสงฆ์ได้ถูกกดขี่ข่มเหงตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 คือเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ด้วยการตรา “พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121” และกรณีในสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ปรับปรุง พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ที่ประกาศใช้แทนพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ซึ่งภายใต้โครงสร้างลกดขี่ข่มเหงของพระสงฆ์ในด้านการเมือง จนมีอคติว่าพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และสิ่งที่เข้ามาทดแทนคือการเปิดโอกาสให้รัฐเป็นผู้เข้ามาควบคุมคณะสงฆ์และสถาบันพุทธศาสนา โดยกลุ่มพระสงฆ์มีความเห็นว่าการเมืองหรือรัฐไม่ควรไปก้าวล้ำสถาบันพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ควรเป็นเรื่องของทางคณะสงฆ์เป็นผู้จัดการตนเอง

“ในประเทศไทยเมื่อการปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาด พระบรมราชโองการ พระราชดำรัสต่าง ๆ ถือเป็นกฎหมายโดยอัตโนมัติ เมื่อพระมหากษัตริย์นับถือพระพุทธศาสนา มีพระราชศรัทธา จึงทำให้มีการอุปถัมภ์บำรุงส่งเสริมด้วยงบประมาณของแผ่นดิน จัดถวายนิเวศภัตแก่พระสงฆ์ บรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนต่าง ๆ ได้ สร้างวัดวาอารามหลากหลายมากมายทั่วไป พระราชพิธีตลอดจนการอำนวยความสะดวกอย่างอื่นก็สะดวกราบรื่น ยกย่องพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ปรากฏ

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา อำนาจการดูแลพระพุทธศาสนาตกไปอยู่ในมือของประชาชน โดยคณะราษฎร เริ่มมีการร่างกฎหมายขึ้นมาเพื่อใช้ในการปกครองประเทศ กฎหมายที่เป็นแม่บทของการปกครองประเทศก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่ ส.ส.ร. ชุดแรกไม่ยอมบรรจุศาสนาพุทธเอาไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าว สาเหตุเพราะมี ส.ส.ร. ต่างศาสนาในสมัยนั้นมีการคัดค้านไม่ให้มีการบรรจุศาสนาพุทธเอาไว้ในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรก กาลเนิ่นนานมาจนถึงปี พ.ศ. 2539 ชาวพุทธจึงได้มีการศึกษาเห็นถึงความสำคัญในคำดังกล่าว กล่าวคือกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บทเป็นกฎหมายหลักของประเทศ กฎหมายอื่นจะใหญ่กว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้ หรือถ้าไม่มีบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญยิ่งเสียสิทธิ์มากยิ่งขึ้นไปอีก

การเขียนบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญสิ่งที่เป็นประโยชน์ก็คือ เรื่องใดที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาก็สามารถเขียนกฎหมายลูกมารองรับได้ เช่น กฎหมายอุปถัมภ์และคุ้มครอง

หรือกฎหมายว่าด้วยกองทุนเพื่อบริหารกิจการพระพุทธศาสนาก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ หรือจะจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนก็จะลำบาก การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนศาสนาก็จะลำบาก เพราะไม่มีกฎหมายรองรับเอาไว้ กิจกรรมพิธีกรรมก็มีลักษณะเหมือนกันที่ได้ปัจจุบัน เพราะเป็นประเพณีต่อเนื่องกันมา โดยเฉพาะช่วงประมาณ 10 ปีให้หลังมีนักการเมืองอิสลาม นักการเมืองที่นับถือศาสนาคริสต์ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพิ่มจำนวนมากขึ้นทำให้เห็นว่าจะเป็นผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาค่อนข้างชัด การรณรงค์เพื่อให้มีการบรรจุศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติจะได้รับการต่อต้านค่อนข้างหนักสารพัดรูปแบบ กฎหมายที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีเพียงฉบับเดียวคือ พรบ. สงฆ์เท่านั้น แต่ศาสนาอื่นซึ่งมีจำนวนศาสนิกส่วนน้อยที่กลับมีกฎหมายจากสภาหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติ การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติ วิชาการอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และกำลังมีการผลักดัน ร่างพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการดำเนินกิจการกองทุนชะกาต และร่างพระราชบัญญัติสภาุเราะห์ ตามลำดับ นักการเมืองที่เป็นทั้งการเมืองและนักการเมืองศาสนาพร้อมกันไปในตัว จึงสามารถผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวกับศาสนาได้อย่างเป็นลูกกระนาค ส่วนนักการเมืองชาวพุทธที่อยู่ในสภา ทำการเมืองเพื่อผลประโยชน์เท่านั้น ไม่คำนึงถึงเรื่องพระพุทธศาสนาแต่ประการใด

ในโลกปัจจุบัน มีประเทศที่ประกาศอย่างเป็นทางการไว้ในรัฐธรรมนูญว่ามีศาสนาประจำชาติถึง 49 ประเทศ กล่าวคือประเทศที่ประกาศว่ามีศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติ มีประมาณกว่า 15 ประเทศ ตัวอย่าง เช่น สวีเดน ฟินแลนด์ เดนมาร์ก กรีนแลนด์ กรีซ เป็นต้น

ทั้งนี้ในรัฐธรรมนูญของประเทศเดนมาร์กบัญญัติว่า "ศาสนาคริสต์ลูเธอรันเป็นศาสนาประจำชาติเดนมาร์กที่จะต้องได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐ" ขณะที่รัฐธรรมนูญของประเทศกรีซ บัญญัติว่า "ศาสนาสำคัญในประเทศกรีซ คือ ศาสนาคริสต์ออร์ทอดอกซ์ตะวันออก พระคัมภีร์ไบเบิลอันศักดิ์สิทธิ์ต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้โดยไม่มีการดัดแปลง

ประเทศที่ประกาศอย่างเป็นทางการไว้ในรัฐธรรมนูญว่ามีศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ มีจำนวน 30 ประเทศ เช่น รัฐอิสลามอัฟกานิสถาน สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน สาธารณรัฐอิสลามมอริเตเนีย สหพันธ์สาธารณรัฐอิสลามคอโมโรส ชาอูดีอาระเบีย โชมาลีเย ตูนิเซีย โมร็อกโก แอลจีเรีย ลิเบีย อียิปต์ จอร์แดน คูเวต บาห์เรน มัลดีฟส์ บังกลาเทศ บรูไน มาเลเซีย อิรัก โอมาน กาตาร์ อิสราเอล สาธารณรัฐประชาธิปไตยชาห์ราวีอาหรับ สาธารณรัฐโซมาลีแลนด์ สหราชอาณาจักรอามีเรตส์ สหราชอาณาจักรเยเมน โมนาโก แอนดอร์รา นอร์เวย์ มอลตา เอธิโอเปีย ยูเครน ฮังการี

โดยในรัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซียบัญญัติว่า "อิสลามเป็นศาสนาแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย แต่ก็อาจปฏิบัติศาสนาอื่นได้ด้วยสันติและสามัคคีในทุกส่วนของ

สหพันธรัฐ" รัฐธรรมนูญของประเทศอัฟกานิสถาน บัญญัติว่า "ศาสนาอิสลามที่ศัทธิลัทธิเป็นศาสนาแห่งอัฟกานิสถาน ในสาธารณรัฐอัฟกานิสถานจะไม่มีกฎหมายใดขัดแย้งกับหลักการของศาสนาอิสลามที่ศัทธิลัทธิ ส่วนประเทศที่ประกาศอย่างเป็นทางการไว้ในรัฐธรรมนูญว่ามีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีเพียง 4 ประเทศเท่านั้น คือ ศรีลังกา พม่า กัมพูชา และภูฏาน

รัฐธรรมนูญของประเทศศรีลังกา บัญญัติว่า สาธารณรัฐศรีลังกายกพระพุทธศาสนาไว้ในสถานะสำคัญสูงสุด และถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันก็ประกันสิทธิของทุกศาสนาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 และ 14

รัฐธรรมนูญของประเทศภูฏาน บัญญัติว่า พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางจิตใจของภูฏาน ซึ่งส่งเสริมหลักการและค่านิยมแห่งสันติ อหิงสา กรุณา และขันติ" (สัมภาษณ์ ดร. พระมหาไชว์ ทสฺสนีโย ทีมมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552)

"เพราะสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันและอนาคตซึ่งไม่มีความแน่นอน หากผู้นำประเทศไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ หากพระพุทธศาสนาได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยการออกกฎหมายลูกก็จะทำได้ง่ายขึ้น สรุปก็คือ กลัวว่าในอนาคตประเทศไทยจะได้ผู้นำประเทศที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา นั่นเอง" (สัมภาษณ์พระครูพิศิษฐ์บุญญากร วันที่ 9 มิถุนายน 2552)

1.3 ความต้องการที่จะให้รัฐให้ความสำคัญ ดูแล และสนับสนุนพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งความสำคัญในสังคมของพระสงฆ์และสถาบันพุทธศาสนาโดยมีผลกระทบมาจากการถูกลดบทบาทลงอย่างต่อเนื่องในข้อที่กล่าวมาข้างต้นแม้กระทั่งด้านการศึกษาซึ่งเคยเป็นด้านที่โดดเด่นของพระสงฆ์ก็แทบจะหมดความสำคัญก่อนที่พระสงฆ์จะออกมาเคลื่อนไหวในเรื่องนี้ ได้เคยยื่นหนังสือผ่านองค์กรภาครัฐและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ไม่ได้รับช่วยเหลือเหลือवलสนใจ ซึ่งนักการเมืองเหล่านี้ไม่ค่อยกล้าแสดงจุดยืนเท่าไร ดังนั้น กลุ่มพระสงฆ์จึงออกมาเคลื่อนไหวตามแนวทางของกลุ่มพระสงฆ์เอง ขอยกตัวอย่างเช่น คณะสงฆ์ขอจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2488 และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2490 หลังจากตั้งเสร็จแล้วก็ไม่ได้รับการรับรองจากราชการอยู่เป็นเวลา 39 ปี ซึ่งรัฐได้ออกกฎหมายรับรองเมื่อ พ.ศ. 2527 ก่อนหน้านั้น พระสงฆ์ทั้งสองมหาวิทยาลัยได้พยายามต่อสู้กันมายาวนาน กลุ่มพระสงฆ์ได้เสนอเรื่องต่างๆ หลายครั้งขึ้นไปยังรัฐบาลก็ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน และรัฐบาลยังตัดเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา

ออกไปจากหลักสูตรกระทรวง ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาหลายส่วน ที่เหลืออยู่ก็เป็นวิชาสังคมศึกษาและวัฒนธรรม แต่หน่วยงานภาครัฐแทบไม่ได้ทำอะไรเลย คณะสงฆ์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้อง จนกระทั่งคณะสงฆ์สามารถดึงเอาวิชาพระพุทธศาสนากลับมาได้สำเร็จ และเมื่อ พ.ศ. 2548 รัฐบาลได้สนับสนุนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งจากผลสำเร็จในข้อดังกล่าวที่คณะสงฆ์ได้รับจากรัฐ โดยมาจากกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้รัฐให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์

1.4 ความต้องการที่จะพิทักษ์รักษาให้สถาบันพระพุทธศาสนามีความมั่นคงสถาพร คงพระพุทธศาสนาไว้คู่ประเทศไทย

จากภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกจากภายนอกในยุคโลกาภิวัตน์เข้าสู่สังคมไทยที่ผ่านมามีปัญหาของสังคมได้เกิดขึ้นอย่างมากมายรอบด้าน กลุ่มพระสงฆ์มีความเป็นห่วงต่อปรากฏการณ์ในสังคม เมื่อเผชิญหน้ากับโลกสมัยใหม่ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงของคนในสังคม ความเป็นพุทธศาสนิกชนถูกทำลายจากวิถีชีวิตใหม่ ๆ กลุ่มพระสงฆ์มองความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นด้วยความวิตกกังวล เช่น พระสงฆ์ถูกทำร้ายเสียชีวิตใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงวัดและพุทธสถานต่าง ๆ ที่ถูกทำลาย จำนวนศาสนิกชนที่ศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมอย่างมุ่งมั่นได้ลดน้อยลงไปทุกที หรือการเกิดลัทธิความเชื่อใหม่ ๆ ที่ชักชวนพุทธศาสนิกชนให้เข้าลัทธิของตน หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนที่ประกาศตัวว่าไม่นับถือศาสนาใด ๆ ที่มากขึ้นทุกวัน มิติทางสังคมกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังคำสัมภาษณ์พระสงฆ์ทั้ง 3 กลุ่ม

“เพราะพระพุทธศาสนาทำให้ชาติมีความมั่นคง พระพุทธศาสนาอยู่ที่ใดในโลกก็จะมีแต่ความสงบสุข ปัจจุบันรัฐธรรมนูญขาดการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จึงต้องการให้พระพุทธศาสนาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เราควรช่วยกันรณรงค์ให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” (สัมภาษณ์พระธรรมปริยัติเวที วันที่ 25 พฤษภาคม 2552)

“เพราะสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันและอนาคตซึ่งไม่มีความแน่นอน หากผู้นำประเทศไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งจะเกิดปัญหากับพระพุทธศาสนาได้ หากพระพุทธศาสนาได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยการออกกฎหมายลูกก็จะทำได้ง่ายขึ้น สรุปก็คือ กลัวว่าในอนาคตประเทศไทยจะได้ผู้นำประเทศที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนาตัวเอง” (สัมภาษณ์พระครูพิศิษฐ์ญาณุญญากร วันที่ 9 มิถุนายน 2552)

“มีความรักในพระพุทธศาสนาอยากจะให้พระพุทธศาสนาอยู่กับคนไทยและประเทศไทย” (สัมภาษณ์พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ วันที่ 8 มิถุนายน 2552)

“พระพุทธศาสนาอยู่กับคนไทยตั้งแต่มีประเทศไทยขึ้นมา ประมาณปี พ.ศ. 238-240 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งสมณะทูตมาประกาศศาสนาสู่แดนสุวรรณภูมิ คือ ไทย

พม่า พระเถระที่เข้ามาประกาศศาสนา คือ พระโสณะ และพระอุตตร ประเทศไทยจึงได้นับถือ พระพุทธศาสนามาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยยังไม่มีศาสนาใดเกิดขึ้นในครานั้นนอกจากศาสนา พราหมณ์ ดังนั้นจึงถือได้ว่าพระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทยนั้นทรงเป็นพุทธมามกะ โดย กำเนิด พระพุทธศาสนากับประเทศไทยนั้นจึงเกิดมาพร้อมกันคู่กันมาตลอด จนมาถึงการปกครอง แบบประชาธิปไตยแบบปัจจุบัน จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย พระพุทธศาสนาได้รับผลกระทบจากระบบนี้ด้วยเพราะผู้นำประเทศบางครั้งก็ปล่อยปะละเลย ไม่ เห็นความสำคัญเพราะคิดว่าเรื่องศาสนาเป็นเรื่องมั่วเมาประชาชน จึงพยายามที่จะเอา พระพุทธศาสนาออกจากระบบประเทศไทย และมีการแทรกแซงของกลุ่มศาสนาที่ต้องการเอา ลัทธิของตนเข้ามาแทนที่พระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธศาสนาออกจากระบบคนไทยก็ส่งผลถึง วัฒนธรรมไทยที่บรรพบุรุษของเราสร้างเอาไว้เป็นอย่างดีอย่างงดงามโดยไม่ยอมรับเอาวัฒนธรรมทาง ตะวันตก หรืออื่น ๆ เข้ามาแทน

ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า “เสรีประชาธิปไตย” โดยลืมหลักของความเป็น วัฒนธรรมไทย ก็กลับกลายมาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจผลประโยชน์ อำนาจ มากกว่าทางด้านจิตใจ เพราะรัฐบาลแต่ละยุคมาหลัง ๆ นี้ ไม่ได้มองมนุษย์คนไทยทางด้านจิตใจแต่มองในแง่ของ ผลประโยชน์มากกว่า ฉะนั้นแต่ละสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ทางพระสงฆ์เห็นว่ารัฐบาลไทยในปัจจุบันนั้นพยายามที่จะทำให้คนไทยได้ลืมพระพุทธศาสนาไปที ละเล็กละน้อย จึงมีการผลักดันให้นำเอาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคู่มาอยู่กับคนไทยตั้งแต่มีประเทศไทย ได้ไปอยู่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้น จึงได้มีการเรียกร้องให้บัญญัติคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาประจำชาติ” ให้ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นสิ่งที่ดีและรับรองให้ถูกต้อง มีเกาะหรือกำแพง ป้องกันและเป็นการยกชูไว้ที่สูงให้คนนับถือเหมือนกับพระไตรปิฎก ดังนั้นพระสงฆ์จึงได้มีการ เคลื่อนไหวให้ยกพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้องตามกฎหมาย นอกเหนือจากที่ บรรจุไว้ในจิตใจคนไทย และก็ต้องมีเกาะป้องกันเป็นหลักฐานไว้” (สัมภาษณ์พระมหาสาธุคุณ คุณธรมุโม ที่เมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย วันที่ 3 มีนาคม 2552)

“เป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในฐานะ ผู้นำชาวพุทธ ถ้าไม่เรียกร้องให้พระพุทธศาสนาและจะเรียกร้องเพื่อใคร เพราะฉะนั้นสาเหตุที่ ตัดสินใจออกมาร่วมเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็เพราะต้องการให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป ไม่ มีวันเสื่อมสลาย” (สัมภาษณ์พระครูสังฆรักษ์ประทวน กมโล วันที่ 7 มิถุนายน 2552)

1.5 ภัยคุกคามจากองค์กรหรือศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมากที่ พระสงฆ์เป็นห่วงในเรื่องนี้รวมทั้งภัยที่มุ่งทำลายพระพุทธศาสนาในรูปแบบอื่นอีก เช่น กรณี

พระสงฆ์จาก 3 จังหวัดชายแดนในภาคใต้ ถูกทำร้าย ถูกข่มขู่ ถูกเผาทำลายศาสนสถาน ซึ่งพระสงฆ์มีความเป็นห่วงถึงภัยคุกคามจากต่างศาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งพระสงฆ์ชั้นปกครองพระสงฆ์แกนนำ รวมถึงพระที่ทำหน้าที่เทศน์ บรรยายในงานกิจกรรมทางสงฆ์มักจะยกประเด็นนี้มาพูดเสริมในงานอยู่เป็นประจำ รวมทั้งการจัดสัมมนาโดยตรงเกี่ยวกับประเด็นภัยคุกคามจากองค์กรและศาสนาอื่น จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ 3 กลุ่ม ดังนี้

“อยากให้องค์กรของสงฆ์มีความเข้มแข็ง (เถระสมาคม) และช่วยดูแลองค์กรสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ รวมถึงปัญหาเรื่อง สันตือโสศก” (โพธิรักษ์) (สัมภาษณ์พระครูสนั่น ฐานักโร วันที่ 16 พฤษภาคม 2552)

1) เพื่อให้ศาสนาอยู่คู่กับประเทศไทยโดยอาศัยตัวกฎหมายด้านศาสนจักรและกฎหมายปกครองประเทศซึ่งมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายในแผ่นดินไทย

2) เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมวินัยรวมทั้งหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่

3) เพื่อสืบทอดสาวกของพระพุทธเจ้าต่อไป

4) เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาในประเทศไทยมีผลกระทบทำให้ประเพณี และวัฒนธรรมเสื่อมลงตลอดจนค่านิยมการประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธมามะกะ จะเห็นได้จากเยาวชนคนรุ่นใหม่ของชาติ ไม่ใส่ใจคุณค่าอันดีงามตามหลักคำสอนตามพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์พระอาจารย์สมพงษ์ โรจนวิโส วันที่ 20 ตุลาคม 2552)

“เหตุเพราะว่าได้เห็นความล่มสลายของพระพุทธศาสนาในหลายที่หลายประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยนาถันทา ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นฝีมือของกลุ่มมุสลิมเคิร์ก มีการฆ่าพระสงฆ์เป็นเรือนหมื่น ทำลายศาสนสถานจนเหลือแต่ซากปรักหักพังในปัจจุบัน การทำลายพระพุทธรูปสัญลักษณ์พระพุทธศาสนา ที่ทาลิบานประเทศอัฟกานิสถาน ที่ถึงการล่มสลายถูกถล่มพระพุทธรูปอันสง่างาม สามารถเรียกรายได้จากการท่องเที่ยว นำเงินเข้าสู่ประเทศอัฟกานิสถานอย่างมหาศาลเพราะกลุ่มคลังศาสนาที่ต้องการให้มีเฉพาะกลุ่มคนในศาสนาตนเองเท่านั้น ศาสนิกอื่น ศาสนสถานอื่นจะอยู่ร่วมไม่ได้ โดยอ้างว่าผิดศาสนบัญญัติ และจุดสำคัญคือความดำรงอยู่และความมั่นคงของพระพุทธศาสนาแต่ละประเทศที่ผ่านมานั้นล้วนขึ้นอยู่กับการเมืองทั้งสิ้น กล่าวคือในประเทศนั้นถ้ามีพระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองหรือผู้บริหารประเทศนับถือศาสนาอะไรศาสนานั้นก็จะมีคามมั่นคงอยู่ในประเทศนั้น เช่นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์นับถือพระพุทธศาสนา รัฐประศาสนโยบาย การอุปถัมภ์บำรุง ส่งเสริมยกย่องให้พระพุทธศาสนาเจริญยิ่งขึ้น หลังจากนั้นผู้ครองประเทศเปลี่ยนเป็นศาสนาอื่นพระพุทธศาสนาเสื่อมถอยกำลังลงตามลำดับ เปอร์เซีย ศาสนิกก็เริ่มหมดตามไปด้วย ในประเทศอื่น ๆ ก็มีลักษณะเดียวกัน” (สัมภาษณ์ ดร.พระมหาโชวี ทสุตนิโย

ที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 เวลา 13.00 น.)

2) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ทั้ง 3 กลุ่ม จากผลที่เกิดจากการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะส่งผลกระทบต่อสังคมไทย คือ

“ถ้าดูในความเหมาะสม ดูเหมือนชาวโลกจะดีเดือน แต่ความจริงพระสงฆ์ออกไปถูกต้องแล้ว ก็เพื่อเป็นการป้องกันไว้ไม่ให้เขาพูดว่า “พระสงฆ์ไม่สนใจเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ หรือในกรณีถ้าพระสงฆ์ไม่ออกไปเคลื่อนไหว (ประธานร่างรัฐธรรมนูญ) และบางคนก็จะถามว่า ทำไมพระสงฆ์ไม่สนใจพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญ และถามกลับว่า ทำไมท่าน (ประธานหรือคนร่างรัฐธรรมนูญ) ไม่บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่เวลาไม่มีพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวในเรื่องศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ท่านประธานร่างรัฐธรรมนูญมักจะถามว่า ไม่เห็นมีพระสงฆ์สักองค์หนึ่งมาขอการบรรจุพระพุทธศาสนา (ถ้ามีพระมาขอก็จะให้) ถ้าเป็นอย่างนี้เราพระสงฆ์จำเป็นต้องออกไปเคลื่อนไหว เพื่อป้องกันไม่ให้เขาพูดคำนี้ (ไม่เห็นมีพระมาขอการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ) แต่ในความเป็นจริงพระสงฆ์เรารู้ว่าไม่บรรจุให้ แต่ก็ต้องออกไปเพื่อหน้าที่” (สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที ที่วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม 25 พ.ค. 2552)

“เป็นการส่งผลดีต่อสังคมแน่นอนด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญไทยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ได้รับรองสิ่งสำคัญสูงสุดของชาติได้ในกฎหมายสำคัญของชาติ
3. ชาติ พระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์มั่นคง
4. ประชาชนไทยซึ่งเป็นชนส่วนมากของประเทศพึงพอใจ
5. ได้มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจถูกต้องตามกฎหมาย
6. สามารถอ้างอิงได้ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติโดยถูกต้องตามกฎหมาย

กฎหมาย

7. ได้หลักให้รัฐบาลต่อ ๆ ไปตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา
8. ชาวไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาประมาณ 60 ล้านคนจะพึงใจในความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
9. ชาวโลกที่ยอมรับว่าประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาจะเห็นดี

เห็นชอบด้วย

10. สามารถออกกฎหมายอื่นเพื่อส่งเสริมคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้ตาม

กฎหมายรัฐธรรมนูญ

11. สามารถออกกฎหมาย นโยบายส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ
12. สามารถออกกฎหมายส่งเสริมการศึกษาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาเยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ
13. ประชาชนจะตระหนักถึงสถาบันพระพุทธศาสนา เท่า ๆ กับสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์
14. ประชาชนชาวไทยผู้เป็นพุทธศาสนิกชนจะมีความตระหนักถึงศีลธรรมจรรยามากขึ้น
15. ผู้บริหารชาติบ้านเมืองจะตระหนักถึงศีลธรรมมากขึ้น
16. ความสงบสันติสุขจะเกิดขึ้นในสังคมไทยมากขึ้นหากจะมีผลกระทบในทางลบบ้างก็มีได้ เช่น (1)สมาชิกสภานิติบัญญัติที่ไม่เห็นด้วยจะเสียความรู้สึก (2)คนไทยที่นับถือศาสนาอื่น บางคนอาจรู้สึกว่าจะไม่ยุติธรรม ทั้ง ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับความยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมเลย” (สัมภาษณ์พระเทพวิสุทธิกวี ที่วัดราชาธิวาสวิหาร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร วันที่ 15 มิถุนายน 2552)

“ถ้าพึ่งพระสงฆ์เองไม่ยากที่ออกไปเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันอะไรต่างๆ ที่นอกเหนือจากวัดและอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย แต่ที่ต้องทำและดำเนินการนั้นเพราะฆราวาสหรือคฤหัสถ์ภาคประชาชนชาวพุทธ หรือนักการเมืองชาวพุทธ ไม่ดำเนินการ จะผลักดันจะรณรงค์ต้องรอพระสงฆ์สามเณรออกมาก่อนแล้ว จึงมีหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสม และไม่เหมาะสมของพระสงฆ์อย่างเดียว บางคนก็เห็นความสำคัญก็ช่วยดำเนินการ คนที่ไม่ลืกซึ่งในคำสอนและไม่ลืกซึ่งในเชิงการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ มักวิจารณ์ในเชิงลบและคิดกัน จนยากในการรณรงค์และผลักดัน แตกต่างจากชาวพุทธศรีลังกาและชาวพุทธพม่า เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นหมิ่นศาสนา หรือการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนา ชาวพุทธฆราวาสเขาจะออกมาก่อนพระสงฆ์สามเณร บางเรื่องพระสงฆ์ไม่ต้องดำเนินการมีหน้าที่ปฏิบัติธรรมเจริญสมณธรรมเป็นพอ

หลายประเทศที่มีศาสนาประจำชาติ เขาจะมีการกีดกันศาสนาอื่นค่อนข้างเข้มขัน เช่นประเทศมาเลเซีย บังกลาเทศเป็นต้น ถ้าชาวพุทธจะซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดหรืออุโบสถจะต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการอิสลามประจำพื้นที่นั้นก่อนถึงจะซื้อได้ หรือถ้าชาวพุทธรับราชการก็ต้องเปลี่ยนศาสนาจนถึงจะเจริญในหน้าที่การงาน แต่การบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยจะไม่มีผลกระทบอันใดเลยต่อสังคม หรือแม้แต่ต่อศาสนาต่าง ๆ ในประเทศ จะไม่

มีการกีดกันด้านศาสนา สามารถมีสิทธิเสรีภาพด้านศาสนาเหมือนร้อยปีที่ผ่านมา เพราะพุทธศาสนา ไม่มีการเบียดเบียน ไม่มีความรุนแรงด้วยเรื่องศาสนา เปิดโอกาสให้เอาถาดอาหารของชาวพุทธไป สนับสนุนต่างศาสนาได้ทั่วประเทศ จะสร้างมัสยิดสร้าง โบสถ์คริสต์ตรงไหนก็ได้ในประเทศไทย มีกฎหมายเพื่อศาสนาได้อย่างเปิดเผยโดยผ่านสภาผู้แทนราษฎร ประเทศอื่นเขาไม่ให้และมีการกีดกันด้วย แต่ถ้าประเทศไทยมีศาสนาอื่นเพิ่มเปอร์เซ็นต์มากขึ้นแล้วขอเป็นศาสนาประจำชาติ ถึงตอนนั้นจะเห็นผลของการอยู่ร่วมกันแน่นอน เช่น ถ้าศาสนิกของศาสนาคริสต์มีมากแล้วขอเป็นศาสนาประจำชาติ ศาสนาอิสลามก็คงอยู่ในประเทศไทยลำบาก พุทธก็จะอยู่ลำบาก หรือถ้าศาสนาอิสลามมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในไทยแล้วขอเป็นศาสนาประจำชาติ เวลานั้นศาสนาคริสต์ก็คงจะอยู่ในไทยไม่ได้ หรือศาสนาพุทธก็อยู่ในไทยไม่ได้ แต่ถ้าบรรจุนศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ทุกศาสนาอยู่ในประเทศไทยได้อย่างสันติ อดีตที่ผ่านมาเป็นเครื่องพิสูจน์ชัดเจนแล้ว” (สัมภาษณ์ ดร.พระมหาโชวี ทสฺสนิโย ที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัฒมหาธาตุฯ ทำพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552)

“แน่นอนย่อมเกิดความไม่สบายในแก่พุทธศาสนิกชน ที่เห็นพระสงฆ์จำนวนมากออกมาเรียกร้องทั้งที่สงบและไม่สงบ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทย จึงมีเสียงพูดออกมาว่าไม่ใช่เรื่องของสงฆ์ ทำให้เกิดความคิดเห็นแตกแยก พวกที่เห็นด้วยก็ว่าดี พวกที่ไม่เห็นด้วยก็ว่าไม่สมควร จะเห็นได้ว่าส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเรื่องความคิดที่แตกต่างกันออกไป และยังไปกว่านั้นพวกที่ไม่ค่อยศรัทธาพระอยู่แล้วก็พลอย โจมตีพระหาว่าไปยุ่งเรื่องการเมือง” (สัมภาษณ์พระครูพิศิษฐ์บุญญากร วันที่ 9 มิถุนายน 2552)

“ประชาชนพุทธบริษัทจะได้กระตือรือร้นและเกิดความตระหนักเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำออกมาเคลื่อนไหวก็จะทำให้พุทธบริษัทออกมาเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้น” (สัมภาษณ์พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ วันที่ 8 มิถุนายน 2552)

ในด้านดี

“1) มีผลทำให้พระสงฆ์ในเมืองไทยและทั่วโลกเห็นความสำคัญในการนำหลักคำสอนที่มีการยอมรับว่าเป็นศาสนาสากลที่คนทั่วไป นำไปศึกษาและปฏิบัติโดยไม่มีโทษต่อตนเองและส่วนรวมจนถึงสังคมโลก

2) ทำให้กระตุ้นเตือนนักการเมืองหรือบุคคลที่ไม่เห็นความสำคัญให้หันมาขำเกรงในหลักคำสอนเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ตลอดจนให้บุคคลต่าง ๆ ทั่วไป หันมาศึกษาพระพุทธานุศาสนานำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขและสันติภาพให้เกิดขึ้นในทุก ๆ สังคม

ในด้านลบ

1) อาจทำให้เกิดการแตกแยก โดยการเปรียบเทียบว่าศาสนาใดดีกว่ากัน จนนำมาเกิดความแบ่งแยกระหว่างบุคคลที่นับถือศาสนาต่างกัน

2) มีผลทำให้องค์กรหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมองกลุ่มพระสงฆ์ด้วยความรู้สึกที่ไม่เสมอภาค ไม่เป็นประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ โดยอาศัยหลักสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ตามที่บุคคลนั้นต้องการ” (สัมภาษณ์พระอาจารย์สมพงษ์ โรจนวิโส วันที่ 20 ตุลาคม 2552)

2.1) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ชั้นปกครอง ที่มีต่อรูปแบบและวิธีการของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ

“ให้พุทธศาสนิกชนร่วมมือกันให้ทั่วประเทศ (ที่เป็นพุทธมามกะทั้งหมด) ต้องแสดงตนเป็นพุทธมามกะทุกวัน ให้ตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย นักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชนแสดงตนเป็นพุทธมามกะทุกวัน มีความรักในพระพุทธศาสนาและช่วยกันแสดงอานุภาพของพุทธมามกะถึงกิจวัตรหน้าที่ จึงจำเป็นต้องช่วยกันร่วมมือทุกฝ่ายในการผลักดันให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” (สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที ที่วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม วันที่ 25 พฤษภาคม 2552)

“วิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามลำดับ คือ

1) คณะที่ปรึกษาเบื้องต้น นำเสนอให้มีไว้ในร่างต้นเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาพิจารณา

2) สมาชิกรัฐสภาควรตั้งเรื่องนี้เอง ในฐานะผู้รับผิดชอบต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ใช่ต้องให้พระสงฆ์ออกมาเรียกร้องผลักดัน

3) ประชาชนชาวไทยผู้เป็นพุทธศาสนิกชน ในฐานะเจ้าของศาสนาออกมาเรียกร้องเป็นจำนวนแสนจำนวนล้าน เพื่อบีบบังคับให้ทำในสิ่งที่ควรทำ แต่ถ้าถึงขั้นนี้ผู้รับผิดชอบควรลาออกดีกว่า” (สัมภาษณ์พระเทพวิสุทธิกวี วันที่ 15 มิถุนายน 2552)

“1) ปลุกจิตสำนึกให้ชาวพุทธมีความเข้าใจ ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองว่าไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เพราะวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดยันตาย เกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสิ้น เกิดต้องเอาใบเกิดหรือสูติบัตรนั่นคือกฎหมาย อายุ 15 ถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนนั่นคือกฎหมาย เป็นเจ้าของรถต้องสอบใบขับขี่นั่นคือกฎหมาย แต่งงานต้องจดทะเบียนสมรสนั่นคือกฎหมาย ตายต้องแจ้งเอาใบมรณะบัตรนั่นคือกฎหมาย กฎหมายเกี่ยวข้องกับชีวิตตลอดเวลา ศาสนามีหน้าที่กล่อมเกลาคิดใจให้มีความสุข ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันโดยไม่เอารัด

เอาเปรียบกัน รวมทั้งพระสงฆ์สามเณรและบุคคลากรในพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าจะพ้นจากกฎหมายบ้านเมือง บวชแล้วต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและอภิปทบาทหนึ่งก็คือประชากรของประเทศ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองด้วย เมื่อเข้าใจแล้วให้คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการผลักดันและรณรงค์ชุดใหญ่ก็ได้พลังผลักดันที่มีประสิทธิภาพ

2) พระสงฆ์ฝ่ายปกครองคือมหาเถรสมาคม ควรมีส่วนอย่างใกล้ชิดกับฝ่ายการเมือง เพราะมหาเถรสมาคมเองไม่สามารถเขียนกฎหมายใช้เองได้ ต้องอาศัยสภาผู้แทนราษฎรควรมีความร่วมมือในการจะออกกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอย่างใกล้ชิด ที่ผ่านมามีส่วนเกี่ยวข้องกันเลย นักการเมืองจะออกกฎหมายอะไรที่เกี่ยวกับพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาแต่ครั้งก็ไม่สอบถามคณะสงฆ์มักจะใช้ความนึกคิดของกลุ่มตนเองเป็นหลัก ที่ผ่านมามีความวุ่นวายเกี่ยวกับพระสงฆ์และนักการเมืองหลายเรื่องหลายวาระ หรือในฝ่ายการเมืองเองก็ควรมีคณะสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในคณะนั้นด้วย เช่น กรรมการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ทั้งของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อคอยปรับ คอยดึงหรือเสนอกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา รวมทั้งการบรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติด้วย ที่ผ่านมามี ฝ่ายพระสงฆ์และชาวพุทธต้องเป็นเอกภาพไม่ขัดหรือแย้งกันในเรื่องเดียวกัน จะทำให้ลดความน่าเชื่อถือในการผลักดัน

3) ผลิตทายาททางการเมืองที่เข้าใจศาสนาพุทธให้มีจำนวนมากขึ้น ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ไม่ใช่แบบฉาบฉวยไม่เป็นโล้เป็นพายเหมือนที่ผ่านมา นักการเมืองไม่ควรคิดถึงแต่ผลประโยชน์อย่างเดียว จนลืมพระพุทธศาสนา ไม่สนับสนุน ไม่ส่งเสริม หรือไม่นำศีลธรรมไปใช้ในการทำหน้าที่ในสายการเมือง ทำให้นักการเมืองไร้จิตสำนึกต่อศาสนา ไม่เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา จะเห็นก็เมื่อมีความทุกข์หาทางออกไม่ได้ เกิดการทะเลาะกันด่ากันในสภา สภาไร้ระเบียบ ไร้บัณฑิต ไร้กัลยาณชน ถ้านักการเมืองเห็นความสำคัญรวมตัวกันในกลุ่มนักการเมืองชาวพุทธให้มีจำนวนมากขึ้น ก็จะทำให้การทำงานผลักดันมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น” (สัมภาษณ์ ดร.พระมหาโจว ทศุสนีโย ที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552)

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีหลายประเด็น คือ

1. ประชาชนชาวไทยในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ไม่เห็นด้วย ที่พระสงฆ์เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

กลุ่มที่ 2 เห็นด้วย ที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

2. ประชาชนไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ มองว่าเป็นการไม่สมควรที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะอาจจะเกิดความขัดแย้งของคนในชาติได้

3. ผลที่เกิดจากการเคลื่อนไหวนักด้นของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2537 ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2540 จนถึงการชุมนุมเคลื่อนไหวนักด้นกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545 และการชุมนุมเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใน พ.ศ. 2550

3.1 ประชาชนชาวไทยในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวนักด้นให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ไม่เห็นด้วย ที่พระสงฆ์เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

จากการชุมนุมเคลื่อนไหวนักด้นทางการเมืองของกลุ่มพระสงฆ์ที่ให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญที่หน้ารัฐสภาหลายครั้งที่ผ่านมา ประชาชนในสังคมมองว่าเป็นการไม่สมควรที่พระสงฆ์จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่อยากให้พระสงฆ์ควรจะไปเน้นคือเรื่องสอนให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักที่ชาวพุทธตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนไว้มากกว่าที่จะออกมาเดินขบวนเคลื่อนไหวนักด้น ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่างผู้ที่ไม่เห็นด้วยต่อกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเดินขบวนเคลื่อนไหวนักด้นในเรื่องนี้ คือ

น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ ให้ความเห็นว่า

“การที่พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ คู่กับประเทศไทยนานแคว้นไหนนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การเข้าถึงและเข้าใจหลักศาสนาตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์และนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเรื่องการออกมาชุมนุมของพระสงฆ์ในการให้มีบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ขนาดพระพุทธองค์ทรงมีพระราชบิดาเป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะทรงสั่งการหรือออกกฎหมายใช้บังคับได้ แต่พระพุทธองค์ก็ไม่ได้ทรงใช้ หากแต่ฝากไว้กับพุทธบริษัททั้งหลาย คือพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ให้ช่วยกันดูแลด้วยกรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย คำสั่งสอนแต่จากข้อเท็จจริงในขณะนี้พุทธบริษัท 4 ที่ไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในร่องในรอยของพระธรรมวินัยคำสั่งสอนก็มีอยู่ไม่ใช่น้อย พุทธบริษัทบางหมู่เหล่าไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในกิจธุระหน้าที่ของตนด้วยซ้ำ นอกจากนี้ในปฐมเทศนามีคำตรัสเกี่ยวกับสิ่งที่บรรพชิตไม่ควรเสพไม่ควรปฏิบัติคือ การเสพงามและการทรมานตน การประกอบตนให้ลำบากเปล่า คือความพยายามบรรลุที่หมายด้วยวิธีการทรมานตนเองให้ลำบากด้วยอาการต่างๆ ซึ่งเรียกว่าอัสถกิลมถานุโยคนั่น เป็นที่สุดของความเลวของค้ำทรมานไม่ควรเสพ”

“การที่ไม่ได้บรรจุคำว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมีเหตุผล 2 ประการ คือ 1. ข้อพิจารณาด้านรัฐศาสตร์ 2. ข้อพิจารณาด้านพระพุทธศาสนา โดยเหตุผลด้านรัฐศาสตร์คือ รัฐจะไม่ใช้ความเชื่อของใครเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ แต่จะใช้กฎหมายบังคับให้คนในรัฐปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งประเทศไทยไม่ได้ใช้พระพุทธศาสนาเป็นกฎหมายรัฐ หรือกฎหมายของประเทศไทย ฉะนั้นการนำศาสนาไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจึงเป็นวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 30 มิถุนายน 2550)

กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการออกมาชุมนุมของพระสงฆ์อีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้ชื่อว่า “ศิษยานุศิษย์ของหลวงตามหาบัว และชาวพุทธผู้หวังดีต่อพระพุทธศาสนา” โดยมีนายทองก้อน วงศ์สมุทร เป็นแกนนำ และได้ออกแถลงการณ์ ในวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2545 เมื่อครั้งที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ใน พ.ศ. 2545 ซึ่งมีข้อความโดยสรุปดังนี้

“การกระทำของพระสงฆ์กลุ่มดังกล่าวทำให้โลกติเตียน เหยียดหยามพระธรรมวินัย บังเกิดความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ศิษยานุศิษย์ของหลวงตามหาบัว และชาวพุทธผู้หวังดีต่อพระพุทธศาสนา ตระหนักว่าหากปล่อยปละละเลยนิ่งเฉยต่อไป พระพุทธศาสนาอาจวิบัติได้ จึงขอประณามการกระทำของพระสงฆ์กลุ่มดังกล่าว และขอ

เรียกร้องให้มหาเถรสมาคมดำเนินการสอบสวนและลงโทษขั้นเด็ดขาดตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมาย เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป” (หนังสือแถลงการณ์ของศิษยานุศิษย์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน และชาวพุทธผู้หวังดีต่อพระพุทธศาสนา เรื่อง “ประณามการกระทำของคณะสงฆ์ชั้นปกครองและพระภิกษุบางรูปร่วมมือกับวุฒิสมาชิกฯ กระทำการที่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผลให้ชาวโลกติเตียน” 30 กันยายน 2545)

เป็นที่น่าตั้งข้อสังเกตว่า สาเหตุที่กลุ่มลูกศิษย์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ออกมาแถลงการณ์ขึ้นหนังสือต่อมหาเถรสมาคม เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มพระสงฆ์ผู้ชุมนุมเรียกร้องและศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาฯ กับหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน และคณะลูกศิษย์ เมื่อครั้งที่มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ เพื่อใช้แทนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และฉบับปรับปรุง 2535) ที่หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน และคณะลูกศิษย์ไม่เห็นด้วย เมื่อมีการชุมนุมเคลื่อนไหวของพระสงฆ์และศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาฯ กลุ่มลูกศิษย์ของหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน นำโดยนายทองก้อน วงศ์สมุทร ก็จะออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านอยู่เสมอและมีการเผยแพร่ไปยังสื่อมวลชนและทางอินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์ www.luangta.com

เมื่อครั้งสัมมนาใน พ.ศ. 2550 เรื่องพระสงฆ์กับการเมือง ศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ วิศทเวทย์ ได้สรุปในตอนท้ายว่า “พระสงฆ์น่าจะอยู่เหนือการเมือง พระสงฆ์ต้องรู้เรื่องการเมือง ตอบปัญหาชาวบ้านให้ได้ ผมมีความใฝ่ฝันคือทำอะไรให้องค์กรพุทธเป็นเหมือนสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลที่ตั้งขึ้นมาโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา แต่ให้การช่วยเหลือเสมอกันเท่าเทียมกัน ถ้าพระสงฆ์เป็นเหมือนองค์กรการกุศลก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี ปัจจุบันพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับโลกมากเกินไป ผมอยากให้พระสงฆ์อยู่ในฐานะเป็นผู้ชี้ทางออกเมื่อบ้านเมืองมีปัญหา แต่จะทำอย่างนั้นได้ต้องมีสองอย่างคือเจตนาดี และมีความรู้ความเห็นแนะนำให้ประชาชนได้ การที่จะมีสองอย่างนี้ การศึกษาของสงฆ์ต้องเปลี่ยนแปลงด้วย” ในวงสัมมนามีความเห็นไปในทางที่พระสงฆ์ควรเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ให้คำแนะนำและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเมื่อบ้านเมืองมีปัญหามากกว่าไม่ควรลงไปดำเนินการเอง

จากกลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยให้เหตุผลว่า ไม่เหมาะสมกับสมณนักบวชที่ต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรื่องการ ละกิเลส ละความอยาก และไม่ควรมุ่งเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ยิ่งกลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมแบบขราวาสเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาต่อพระสงฆ์

กลุ่มที่ 2 เห็นด้วย ที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการบัญญัติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

จากประเด็นการเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของกลุ่มพระสงฆ์ ในส่วนของกลุ่มประชาชนในสังคมที่มีความเห็นด้วยกับแนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งชาติ ส่วนใหญ่มีความรักความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยากให้ประเทศไทยอยู่คู่พระพุทธศาสนาตลอดไปและก็มีส่วนหนึ่งที่เป็นลูกศิษย์โดยตรงของพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวฯ จึงมีความเห็นด้วยกับพระอาจารย์ของตน ในการออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ บุคคลหรือกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นว่าถูกต้องแล้วกับการออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ดร.ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ กล่าวชี้แจงว่า

“พระสงฆ์ประท้วงอยู่ในอาการอันสงบ ด้วยจิตวิญญานชาวพุทธ ที่ผ่านมารัฐบาลไม่เคยฟังเสียงพระสงฆ์ ทำเป็นหูทวนลม ไม่มีหัวใจนักประชาธิปไตย คิดจะร่างกฎหมายโดยไม่ฟังเสียงพระสงฆ์ซึ่งมีเป็นจำนวนมากในประเทศ พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องออกมาเคลื่อนไหว ท่านไม่ได้ละเมิดพุทธบัญญัติอะไร ปรกติกี่ประท้วงด้วยอาการอันสงบ”

(<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=33502> 2008: 4)

จากการแสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้ ศาสตราจารย์สมบุรณ์ สุขสำราญ ซึ่งให้ความคิดเห็น ดังนี้

“...เนื่องจากว่า พระสงฆ์เป็นกลุ่มที่เป็นตัวแทนของสถาบันพุทธศาสนาของสังคมไทย ศาสนาหลักก็คือศาสนาพุทธซึ่งครอบครองจิตใจคนในชาติไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของความนึกคิด ในเรื่องเศรษฐกิจ ในเรื่องการเมือง ในเรื่องสังคม บรรทัดฐานในการปฏิบัติต่าง ๆ เพราะฉะนั้นในฐานะที่เป็นกลุ่ม เป็นสัญลักษณ์ เป็นตัวแทนของสถาบันศาสนา คนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมาก เป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลมาก

...เมื่อเขา (พระสงฆ์) เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเช่นนี้ การที่เขาจะมีสิทธิมีส่วนในการกำหนดทิศทางแห่งหนของเขา การบริหารการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของหมู่พระสงฆ์เอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่พระศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์อยู่เพื่อเป็นศูนย์กลางรวมความคิด Generate (ให้กำเนิด) ความคิดของคน ให้กรอบความคิดแก่คน เพราะฉะนั้นพระสงฆ์มีสิทธิที่ทำได้และเป็นสิทธิที่ชอบด้วยกฎหมายที่ชอบธรรมที่สุด ควรแยกพิจารณาอย่างนี้ คือ

ประเด็นที่ 1 รูปแบบของสังคมประชาธิปไตยเรามีตัวแทนประชาชนคือ บรรดา ส.ส. ที่ตอบสนองความต้องการในรูปของตัวบทกฎหมาย เรามีรัฐบาลที่บอกว่ามาจาก ประชาชนที่จะบำบัดความต้องการของทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งเราก็ต้องไปได้ดูตรงนั้นว่า กระบวนการของพระสงฆ์ ท่านได้ผ่านตามขั้นตอนนี้แล้วหรือยัง ได้มีการผ่านกรมการ ศาสนาใหม่ ผ่านมหาเถรสมาคมหรือยัง และมหาเถรสมาคมมีบทบาทแค่ไหนอย่างไรใน การที่จะเจรจากับฝ่ายอาณาจักรว่าบริหารจัดการพวกเรามันควรเป็นอย่างไร มีหรือไม่ สมมติว่าตรงนั้นได้มีการทำตามขั้นตอนแล้ว แต่ว่ารัฐยังเงียบเฉยไม่ตอบสนอง ไม่อธิบาย ว่าทำได้ไม่ได้อย่างไร การที่พระสงฆ์จะออกมาเรียกร้องให้คนรู้ ก็เป็นครรลองที่ชอบด้วย วิชาการทางการเมือง วิชาการทางการบริหารที่รัฐธรรมนูญให้สิทธิไว้

ประเด็นที่ 2 ทางด้านจรรยาบรรณหรือสมณภาวะหรือสมณวิสัยทำได้หรือไม่ อัน นี้ก็ขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนพุทธและพุทธไทยว่า เวลาคนนับถือตัวแทนของพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ เขา นับถือตรงไหน นับถือสมณวิสัยที่ราบเรียบ พระปาวิปีตสนาธุระ หรือนับถือ พระเมือง ถ้าเราบอกว่าการทำเช่นนี้ ไม่ใช่สมณวิสัย แม้ที่พระทำมานี้มันถูกต้องในฐานะที่ หน่วยงานหนึ่งของสังคมและเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อเขาเห็นว่าโครงสร้าง การบริหารจัดการคณะสงฆ์มัน ไม่เหมาะสมในการที่เขาจะดำรงอยู่ในการที่เขาจะสืบ ต่อเนื่องศาสนา เพราะฉะนั้นวิธีการอย่างนี้ก็เป็นสิ่งที่เขาพึง พึงทำแต่จะชอบธรรมหรือไม่ มันก็ขึ้นอยู่กับประเด็นว่า แล้วในใจคนไทยทั้งหลาย รุ่นต่าง ๆ เขามองอย่างไร ถ้าเราไป ถามรุ่น 14 ตุลา เขาอาจจะบอกว่าย่างนี้ถูกต้องเลยมันต้องทำอย่างนี้แหละ เพราะว่าได้ ดำเนินการมาตามขั้นตอนมาหมดแล้ว มองอีกประเด็นหนึ่งเราต้องมองว่าในเมื่อสังคมมัน เปิดกว้างอย่างนี้ มีช่องทางหลาย ๆ ช่องทางอย่างนี้ พระสงฆ์เหล่านี้ได้ใช้ช่องทางที่มัน เหมาะสมกับสมณวิสัยหรือยัง ในทางการเมืองในฐานะที่พระสงฆ์อยู่ในสังคมเป็นกลุ่ม หนึ่งของสังคม เพราะฉะนั้นในเรื่องสมณวิสัยมีคำถามว่าควรหรือไม่ควร เราจึงต้องดูว่า กลุ่มพระสงฆ์เหล่านี้ได้ใช้ช่องทางตามลำดับขั้นตอนหรือยัง...” (ประยูร โทธิ์ไชยรัตน์ 2549: 167-169)

3.2 ประชาชนไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ มองว่าเป็นการไม่สมควรที่กลุ่มพระสงฆ์ ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะอาจจะเกิด ความขัดแย้งของคนในชาติได้ ประชาชนในประเทศไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลาม ซิกข์ และอื่น ๆ มีความเห็นว่าเป็นการไม่สมควรที่ทางกลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะถ้ามีการบัญญัติจะเป็นการ

จำกัดสิทธิของผู้นับถือศาสนาอื่นในด้านเสรีภาพความคิด และในด้านสิทธิมนุษยชนผู้ที่นับถือศาสนาอื่นก็เป็นประชาชนไทยเหมือนกันเพราะหลักตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยก็ให้สิทธิในนับถือศาสนาอยู่แล้ว ถ้าบรรพศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนในชาติอาจความขัดแย้งในเรื่องศาสนาได้หลายประการ เช่น (1)อาจทำให้เกิดการแตกแยกของคนในชาติ (2)อาจนำไปสู่การเผชิญหน้ากันระหว่างศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย (3)เป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา

และการที่ประชาชนที่นับถือศาสนาอื่นก็มีได้จำกัดกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศแต่อย่างไร เช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 38 โดยได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 37 ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและ ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” โดยผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมองว่าจะถือเอาประชากรที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ของประเทศเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานเพื่อเป็นข้อกำหนดคนตินัย ในด้านสิทธิความเชื่อ เสรีภาพของการนับถือศาสนา เพื่อบัญญัติลงในรัฐธรรมนูญไม่ได้ ซึ่งจะเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ และความเป็นจริงประชาชนในประเทศไทยก็มีหลายหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ หลายศาสนา อยู่กันมาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศไทยโดยมิได้ทะเลาะกันในเรื่องของศาสนา ในส่วนของรัฐธรรมนูญของไทยและของต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงกติการะหว่างประเทศ ที่มุ่งให้ประเทศภาคีได้ปฏิบัติจะเห็นได้ว่า โดยส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศมุ่งจะให้เกิดความมีเสรีภาพ (Freedom) ในการนับถือศาสนา เหตุผลส่วนใหญ่ของผู้นับถือศาสนาอื่น คือ ไม่ต้องการให้เกิดความแตกแยกของประชาชนในสังคมชาติ หรือเกิดความแบ่งแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายในเรื่องของศาสนา และถ้ามีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์แล้ว ประชาชนชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อาจไม่พอใจ และอาจจะออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการบัญญัติศาสนาของตนบ้าง โดยทุกวันนี้บุคคลที่นับถือศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธในประเทศไทย บางกลุ่มมองกลุ่มตัวเองว่าเป็นบุคคลชั้นสอง บุคคลชายขอบ และถ้ามีการบัญญัติศาสนาพุทธขึ้นเป็นศาสนาประจำชาติขึ้นมาจริง ๆ ปัญหาต่าง ๆ อาจจะตามมาซึ่งยากที่จะเยียวยาแก้ไขได้ยาก

เหมือนในประวัติศาสตร์ในอดีตของต่างประเทศ เช่น ประวัติศาสตร์ความขัดแย้งเชิงศาสนา ระหว่าง ศาสนาคริสต์กับศาสนาอิสลาม เช่น สงครามครูเสด (Crusade) สงครามศาสนาอันยาวนาน ระหว่างคริสเตียนกับอิสลามดังกล่าว จัดเป็นส่วนหนึ่งแห่งความสัมพันธ์อันขมขื่นยาวนาน ระหว่าง ตะวันออกและตะวันตก การก่อการร้ายของพวกมุสลิมหัวรุนแรง ณ ดินแดนต่าง ๆ ของโลก และความรุนแรงระหว่างฝ่ายคาทอลิกและโปรเตสแตนท์ในไอร์แลนด์เหนือ ตัวอย่าง จากประเทศศรีลังกา ซึ่งในอดีตไม่ได้บรรจุให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่หลังจากที่มีการบรรจุเข้าไปแล้วได้เกิดการรบฆ่าฟันกันระหว่างชาวสิงหล (74% นับถือพุทธ) กับชาวทมิฬ (18% นับถือฮินดู ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์กับอิสลาม) เหล่านี้ถือเป็นบทเรียนอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ เห็น ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในเชิงศาสนา

ซึ่งเมื่อกลับมาพิจารณาในส่วนของประเทศไทยเองจะพบว่าในอดีตรัฐธรรมนูญ ทุกฉบับก็มิได้บัญญัติข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” และประชาชนก็มีหลาย ศาสนา ต่างอยู่กัน ได้อย่างกลมกลืน โดยมีได้ทะเลาะกันในเรื่องของศาสนา ซึ่งหลายประเทศก็ ยอมรับประเทศไทยในเรื่องนี้ และรัฐธรรมนูญของไทยต่างก็ให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา เพื่อมิให้เกิดความแตกแยกและเลือกปฏิบัติ และศาสนาทั้งหลายต่างได้รับความคุ้มครองในการ ประกอบพิธีกรรม ตามระเบียบกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยองค์การศาสนาต่าง ๆ พ.ศ. 2512 การนับถือศาสนาพุทธของประชาชนชาวไทย ต่างเป็นไปด้วยความเต็มใจและได้ ถ่ายทอดมาแต่อดีต จนยังลึกลงในสังคมที่จะต้องนำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย เพื่อให้ประชาชน ปฏิบัติตาม ดังนั้น การที่กลุ่มพระสงฆ์เรียกร้องให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ใน รัฐธรรมนูญของไทย ถ้ามีการบัญญัติตามข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ขึ้นมาจริง ผลกระทบที่ เกิดขึ้นอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นทั้งในแง่มุมมองของประวัติศาสตร์และสภาพความขัดแย้งที่เกิดขึ้นใน สังคมไทยได้ในอนาคต

3.3 ผลที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550 รวมถึงการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545

3.3.1 เกิดการรวมตัวเป็นองค์กรที่ชัดเจนของศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย การก่อตั้งศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยของกลุ่มพระสงฆ์เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544 หลังจากทีกระทรวงศึกษาธิการได้ตัวหน่วยงานใหม่แทนกรมการ

ศาสนา คือ “คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม” จึงได้มีพระสงฆ์และฆราวาสกลุ่มหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรขึ้น แต่ไม่เป็นทางการเท่าไร จึงไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ และใช้คณะใต้ (กฤษิพระเทพวิสุทธิกวี) วัดราชาธิวาส ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานครเป็นที่ทำการ

หลังจากเกิดเหตุการณ์การชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545 และการชุมนุมเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในปี พ.ศ. 2550 ก็เป็นที่รู้จักอย่างเป็นทางการของสังคม แม้องค์กรแห่งนี้จะไม่มีสถานที่ตั้งเป็นกิจจะลักษณะ ก็ยังคงใช้คณะใต้กฤษิพระเทพวิสุทธิกวี (กฤษินกพิราบขาว) วัดราชาธิวาส เป็นที่ตั้งเช่นเดิม แต่มีการรวมตัวกันเป็นกิจจะลักษณะมากขึ้น มีการตั้งกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 คณะ คือ

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา มีกรรมการทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ จำนวน 17 ท่าน
2. คณะกรรมการการบริหาร มีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ จำนวน 34 ท่าน มีพระ

เทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นประธาน และพระเทพวิสุทธิกวี เป็นเลขาธิการ มีวัตถุประสงค์ของศูนย์ ที่ชัดเจน 4 ประการ คือ

1. เพื่อปกป้องรักษาและส่งเสริมเชิดชูพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชาติไทย และเป็นมรดกอันทรงคุณค่าแก่ลูกหลานไทย
2. เพื่อเป็นเครือข่ายในการแสวงหาความร่วมมือในการเรียนรู้และศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นเครือข่ายในการพิทักษ์ต่อสู้เพื่อความถูกต้องและชอบธรรมให้กับพระพุทธศาสนาและบุคลากรของพระพุทธศาสนา รวมทั้งประชาคมพุทธบริษัท
3. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวอันจะเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา
4. การดำเนินกิจกรรมของศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

นอกจากการรวมตัวเป็นกลุ่มที่ชัดเจนและมีการประชุมกรรมการบริหารเป็นระยะ ๆ แล้ว ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยยังมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีความเคลื่อนไหวของข่าวสารตลอดเวลา หากมีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่ทางกลุ่มเห็นว่า เป็นไปในทางไม่ดีหรือเป็นภัยที่ทำลายพระพุทธศาสนา เช่น กรณีพระสงฆ์ถูกฆ่าเสียชีวิตจากความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และนโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่ทางกลุ่มไม่เห็นด้วย โดยมักจะเน้นจัดในวันอาทิตย์ ซึ่งจะมีพระสงฆ์และฆราวาสลูกศิษย์เข้าร่วมกิจกรรมครั้งละประมาณ 300- 400 คน

ปัจจุบันศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยมีสถานีวิทยุในนามของ ศูนย์ฯ จัดรายการโดยใช้ชื่อรายการ “มองโลกมองธรรม” ออกอากาศทางคลื่น เอ.เอ็ม. 1422 กิโลเฮิร์ต วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 23.00-24.00 นาฬิกา ซึ่งวิทยากรหลักประจำรายการประกอบด้วย พระเทพดิลก พระเทพวิสุทธิกวี พระศรีปริยัติโมลี ดร.พระมหาโชวี ทสฺสนิโย นายสนธิ ศรีสำแดง พ.อ. (พิเศษ) ทองขาว พ่วงรอดพันธุ์ นายประสิทธิ์ บุตรศรี และอีกหนึ่งสถานีคือ คลื่น เอฟ เอ็ม 104.25 แม็กกาเฮิร์ต เปิดทำการเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2552 โดยพระธรรมกวี เจ้าอาวาสวัดราชาธิราชวิหาร และมีเว็บไซต์เป็นของศูนย์ คือ www.bpct.org รวมทั้งมีการตั้งสาขาหรือศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาภาคใต้ที่วัดสุทธาวาส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และได้มีการจัดอบรมอาสาสมัครพิทักษ์พระพุทธศาสนาขึ้นด้วย ส่วนการระดมเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ได้รับการบริจาคจาก ขรวาสผู้จัดศรัทธา และจากพระสงฆ์ด้วยกันเอง และปัจจุบันทำซีดี และหนังสือออกเผยแพร่และจำหน่ายด้วย

3.3.2 การเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีที่ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์มาเป็นของนายกรัฐมนตรี เดิมทีนั้น อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ 4 ฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติกำหนดควยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527
 2. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535)
 3. พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และ
 4. พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540
- ซึ่งผลพวงจากการเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ที่ต้องการให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2540 และในการเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2545 รัฐจึงได้ออนอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายเหล่านี้มาเป็นของนายกรัฐมนตรี โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 160 ว่า “นอกจากการโอนอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้แก่ชัดที่อื่น ให้โอนอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีในการดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายดังต่อไปนี้มาเป็นของนายกรัฐมนตรี” (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 119 ตอนที่ 102 ก, 2545: 63)

3.3.3 รัฐบาลจัดเปิดให้มีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ (เรียกร้องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2537) ที่ต้องการจะพัฒนาวิชา

พระพุทธศาสนาในเรื่องของการเผยแพร่ต่อสังคมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยทางรัฐบาลถวายเงิน นิยภัตเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรมรูปละ 2,000 บาทต่อเดือน (1 พ.ย. 2552 ปรับขึ้นเป็น 2,500 บาท/เดือน) โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ด้านศีลธรรม จริยธรรม แก่สังคม ผู้เรียน ได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน และประชาชนทั่วไป ซึ่งใน พ.ศ. 2551 มีครูพระสอนศีลธรรมตาม โครงการของรัฐบาลอยู่ในโรงเรียนทั่วประเทศไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง และโครงการครูพระสอนศีลธรรมได้ขึ้นตรงกับ กระทรวงศึกษาธิการ (สรุปผลการดำเนินงาน โครงการครูพระสอนศีลธรรม มจร. พ.ศ. 2551)

3.3.4 การเกิดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและการเปลี่ยนแปลงของ กรมการศาสนา และการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีที่ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์มาเป็นของนายกรัฐมนตรี การเกิดขึ้นของสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงในครั้งที่มีการชุมนุมครั้งที่ 3 จากเหตุการณ์เรียกร้องให้รัฐจัดตั้ง กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มพระสงฆ์ใน พ.ศ. 2545 ซึ่งทำให้โครงสร้าง องค์กรหรือหน่วยงานที่สนับสนุนงานพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่ เป็นกรมการศาสนามาเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนการโอนหน้าที่ ทรัพย์สินและ อื่น ๆ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 159 ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 119 ตอนที่ 102 ก, 2545: 63)

มาตรา 159 ให้โอนบรรดากิจการ อำนาจหน้าที่ ทรัพย์สินงบประมาณ หนี้ สิทธิภาระผูกพัน ข้าราชการ ลูกจ้าง และอัตรากำลังของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของกรมการ ศาสนา เฉพาะที่เกี่ยวกับส่วนราชการดังต่อไปนี้ มาเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

- (1) ราชการส่วนกลาง ยกเว้นส่วนที่โอนไปเป็นของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
- (2) หน่วยตรวจสอบภายในยกเว้นส่วนที่โอนไปเป็นของสำนักงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
- (3) สำนักงานเลขานุการกรม ยกเว้นส่วนที่โอนไปเป็นของสำนักงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
- (4) กองแผนงาน ยกเว้นส่วนที่โอนไปเป็นของสำนักงานปลัดกระทรวง วัฒนธรรมและกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม
- (5) กองพุทธศาสนาสถาน
- (6) กองศาสนศึกษา ยกเว้นส่วนที่โอนไปเป็นของสำนักงานปลัดกระทรวง วัฒนธรรม และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

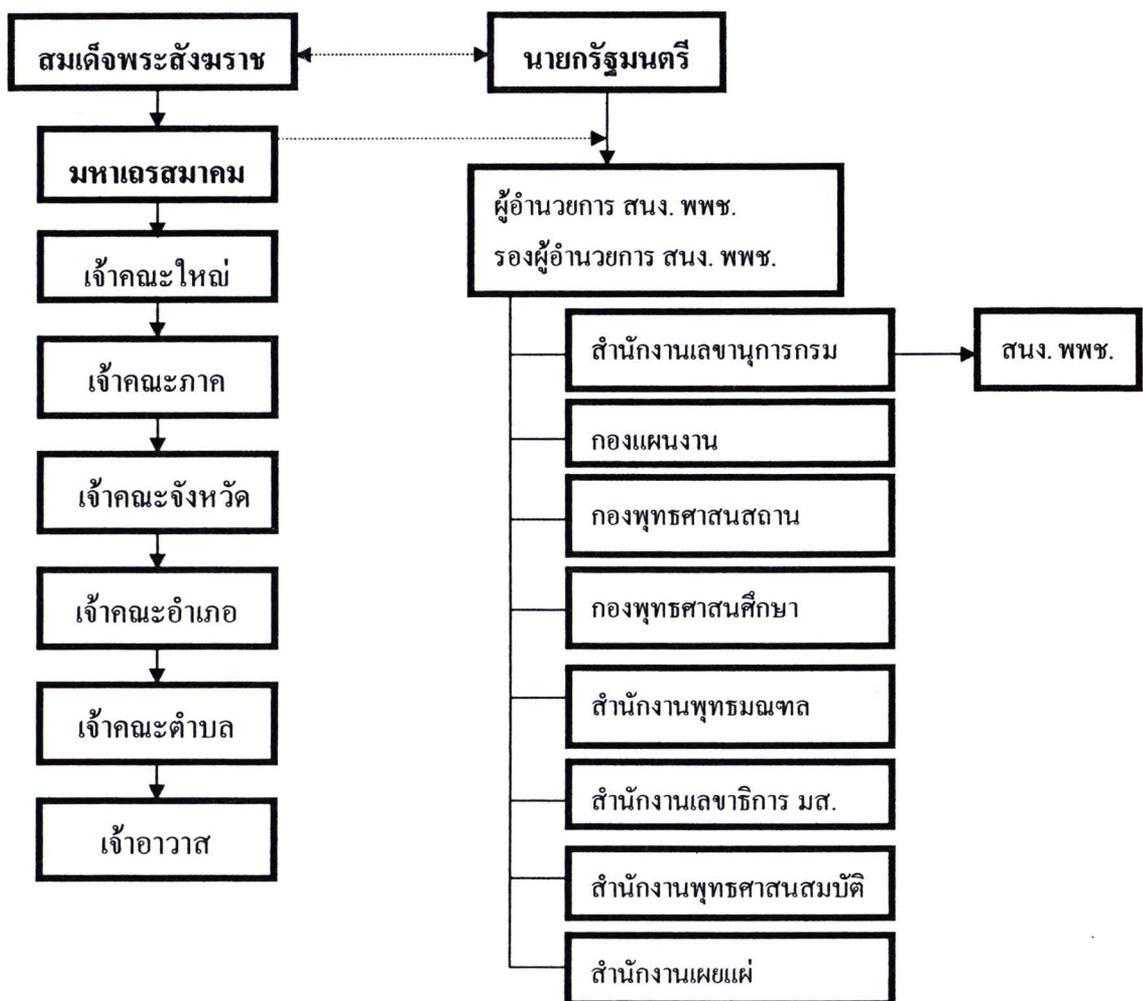
(7) สำนักงานพุทธมณฑล ยกเว้นส่วนที่โอนไปเป็นของสำนักกรัฐในตรี

กระทรวงวัฒนธรรม

(8) สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

(9) สำนักงานศาสนสมบัติ

ส่วนกรมการศาสนานั้น ได้ย้ายจากกระทรวงศึกษาธิการไปขึ้นกับกระทรวงวัฒนธรรม โดยรับผิดชอบงานของศาสนาต่าง ๆ ทั้ง อิสลาม คริสต์ พราหมณ์-ฮินดู ซิกข์ และพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ศาสนธรรมและงานศาสนพิธี ซึ่งผลจากการเรียกร้องให้บัญญัติคำว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 ซึ่งในการตอบสนองของรัฐคือ การออกกฎหมายจัดตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ โดยการโอนภารกิจเดิมของกรมการศาสนาและเพิ่มภารกิจใหม่บางส่วน ซึ่งมีโครงสร้างดังนี้

ภาพที่ 4.3 แผนภูมิโครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545)